

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
PSİKOLOJİK DANIŞMA VE REHBERLİK BİLİM DALI

**İLKÖĞRETİM 8.SINIF ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL
PROBLEM ÇÖZME BECERİLERİNİN ALGILANAN ANNE-
BABA TUTUMLARI AÇISINDAN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Danışman
Prof. Dr. Ömer Üre**

**Hazırlayan
SELCAN HAMARTA**

Konya-2007

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
PSİKOLOJİK DANIŞMA VE REHBERLİK BİLİM DALI

İLKÖĞRETİM 8.SINIF ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL PROBLEM ÇÖZME
BECERİLERİNİN ALGILANAN ANNE-BABA TUTUMLARI AÇISINDAN
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Prof. Dr. Ömer Üre

Hazırlayan
SELCAN HAMARTA

Savunma Tarihi: 02.08.2007

Jüri Üyeleri:

Prof. Dr. Ömer ÜRE (Danışman)

Doç. Dr. M. Engin DENİZ

Yrd. Doç. Dr. Şahin KESİCİ

ÖZET

Bu araştırmada ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin sosyal problem çözme becerileri algılanan anne baba tutumları açısından incelenmiştir.

Araştırma genel tarama modeline uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örneklemi Konya merkez ilçelerde öğrenim görmekte olan ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinden tesadüfi küme örnekleme yöntemiyle seçilen 191'i kız 147'si erkek olmak üzere toplam 338 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmada sosyal problem çözme yaklaşımlarını belirlenmesi amacıyla "Sosyal Problem Çözme Envanteri-R" ve algılanan anne baba tutumlarının belirlenebilmesi amacıyla Ana-Baba Tutumu Envanteri" kullanılmıştır. Verilerin analizinde t testi, varyans analizi, tukey testi ve çoklu regresyon analizi kullanılmıştır. Verilerin istatistiksel analizi SPSS 14. 00 paket programında yapılmıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre, kız öğrencilerin probleme olumsuz yönelim ve akılcı problem çözme puan ortalamaları erkek öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Erkek öğrencilerin içtepisel-dikkatsiz yaklaşım ve kaçınan yaklaşım puan ortalamaları kız öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Araştırma bulguları, probleme olumsuz yaklaşım, akılcı problem çözme, içtepisel-dikkatsiz yaklaşım, kaçınan yaklaşım ve toplam sosyal problem çözmenin anne eğitim durumu değişkenine göre farklılaştığını göstermektedir. Anne eğitim durumu okur yazar olmayan öğrencilerin probleme olumsuz yaklaşım, içtepisel ve kaçınan yaklaşım puanları annesi ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan öğrencilerden daha yüksek bulunmuş, ayrıca anne eğitim durumu okur yazar olmayan çocukların akılcı problem çözme ve toplam sosyal problem çözme puan ortalamaları da anne eğitim durumu, ortaokul, lise ve üniversite olanlardan daha düşük bulunmuştur.

Baba eğitim durumu değişkenine ilişkin elde edilen bulgular, probleme olumlu yönelim, akılcı problem çözme, içtepisel-dikkatsiz yaklaşım, kaçınan

yaklaşım ve toplam sosyal problem çözenin baba eğitim durumuna göre farklılaşmadığını göstermiştir.

Algılanan anne baba tutumu probleme olumlu yönelim, probleme olumsuz yönelim, akılcı problem çözüme, içtepisel-dikkatsiz yaklaşım, kaçınan yaklaşım ve toplam sosyal problem çözüme puanlarını anlamlı düzeyde açıklamaktadır. Demokratik anne baba tutumunun probleme olumlu yönelim, akılcı problem çözüme, toplam sosyal problem çözüme pozitif yönlü, içtepisel-dikkatsiz yaklaşım, kaçınan yaklaşım puanları ile negatif yönlü ilişkili olduğu bulunmuştur.

ABSTRACT

Problem solving skills of elementary 8th level students were observed according to perceived mother and father attitude in this research.

Research was conducted according to general survey model. The scope of the research was constituted of total 338 students who were chosen by random cluster sampling method from elementary 8th level students who were educated in the center districts of Konya (191 female, 147 male). "Social Problem Solving Inventory-R" was used in order to determine the approaches of social problem solving and "Mother Father Attitudes Inventory was used in order to determine the perceived mother father attitudes in the research. T-test, ANOVA, tukey test and multiple regression analysis were used in the analyzing the data. The statistical analysis of the data was made by SPSS 14. 00 packet program.

The average scores of the female students in the negative orientation to the problem and rational problem solving were significantly higher when compared with male students according to findings of the research. The average scores of the male students in impulsivity/carelessness style and avoidance style were were significantly higher when compared with female students according to findings of the research.

Research findings showed that negative orientation to the problem, rational problem solving, impulsivity/carelessness style and avoidance style and total social problem solving differentiate according mother's educational situation. The scores of negative orientation to the problem and impulsivity/carelessness style and avoidance style of the students whose mother is illiterate were found higher than the students whose mother was graduated from elementary school, high school and university. Besides the scores of rational problem solving and total social problem solving of the students whose mother is illiterate were found lower than whose mother's educational situation was secondary elementary, high school and university graduation.

There is no significant difference according to father's educational situation in negative orientation to the problem, rational problem solving, impulsivity/carelessness style and avoidance style and total social problem solving approaches.

Perceived mother and father attitude explains negative-positive orientation to the problem, rational problem solving, impulsivity/carelessness style and avoidance style and total social problem solving approaches in a significant level. It was found that the democratic attitudes of mother and father had positive way relation with the scores of positive orientation to the problem, rational problem solving and total social problem solving but they had negative way relation with impulsivity/carelessness style and avoidance style.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	I
SUMMARY	III
İÇİNDEKİLER.....	V
TABLolar LİSTESİ.....	VI
ÖNSÖZ	IX
BÖLÜM I	
GİRİŞ	1
PROBLEM CÜMLESİ	3
ALT PROBLEMLER.....	4
SAYILTI	6
SINIRLILIKLAR.....	6
TANIMLAR	6
ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	6
BÖLÜM II	
PROBLEMİN KAVRAMSAL TEMELİ VE	8
İLGİLİ ÇALIŞMALAR	8
Problem Nedir?.....	8
Çözüm	10
Problem Çözme	10
Sosyal Problem Çözme	11
Sosyal Problem Çözmenin Boyutları.....	12
Anne Baba Tutumları.....	16
Yurtiçi ve Yurtdışı Yapılan Yayınlar.....	21
BÖLÜM III	
YÖNTEM.....	24
Araştırmanın Modeli.....	24
Çalışma Evreni ve Örneklem	24
Veri Toplama Araçları	24
Verilerin Toplanması ve Analizi.....	28
BÖLÜM IV	
BULGULAR	30
BÖLÜM V	
TARTIŞMA VE YORUM	54
BÖLÜM VI	
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	58
KAYNAKLAR.....	60
EKLAR	65

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Cinsiyet Değişkenine Göre Öğrencilerin Probleme Olumlu Yönelim Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	30
Tablo 2: Cinsiyet Değişkenine Göre Öğrencilerin Probleme Olumsuz Yönelim Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	31
Tablo 3: Cinsiyet Değişkenine Göre Öğrencilerin Akılcı Problem Çözme Toplam Puanlarının Karşılaştırılması	31
Tablo 4:Cinsiyet Değişkenine Göre Öğrencilerin İçtepsel -Dikkatsiz Yaklaşım Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	32
Tablo 5:Cinsiyet Değişkenine Göre Öğrencilerin Kaçınan Yaklaşım Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	32
Tablo 6: Cinsiyet Değişkenine Göre Öğrencilerin Toplam Sosyal Problem Çözme Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	33
Tablo 7: Öğrencilerinin Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Probleme Olumlu Yönelim Puanlarına İlişkin n , $\bar{X}$ ve Ss Değerleri	33
Tablo 8:Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Öğrencilerinin Probleme Olumlu Yaklaşım Puanlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları.....	34
Tablo 9:Öğrencilerinin Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Probleme Olumsuz Yönelim Puanlarına İlişkin n , $\bar{X}$ ve Ss Değerleri	34
Tablo 10: Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Öğrencilerinin Probleme Olumsuz Yaklaşım Puanlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları	35
Tablo 11: Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Öğrencilerinin Probleme Olumsuz Yaklaşım Puan Ortalamalarına İlişkin Tukey Testi Sonuçları	35
Tablo 12: Öğrencilerinin Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Akılcı Problem Çözme Alt Ölçek Puanlarına İlişkin n , $\bar{X}$ ve Ss Değerleri.....	36
Tablo 13:Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Öğrencilerinin Akılcı Problem Çözme Alt Ölçek Puanlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları	36
Tablo 14: Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Öğrencilerinin Akılcı Problem Çözme Alt Ölçek Puan Ortalamalarına İlişkin Tukey Testi Sonuçları	37

Tablo 15: Öğrencilerinin Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre İçtepesel Dikkatsiz Yaklaşım Alt ölçeği Puanlarına İlişkin n , $\bar{X}$ ve Ss Değerleri	37
Tablo 16: Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Öğrencilerinin İçtepesel Dikkatsiz Yaklaşım Alt Ölçeği Puanlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları	38
Tablo 17: Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Öğrencilerinin İçtepesel Dikkatsiz Yaklaşım Alt Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin Tukey Testi Sonuçları	38
Tablo 18: Öğrencilerinin Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Kaçınan Yaklaşım Alt ölçeği Puanlarına İlişkin n , $\bar{X}$ ve Ss Değerleri	39
Tablo 19: Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Öğrencilerinin Kaçınan Yaklaşım Alt Ölçeği Puanlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları	39
Tablo 20: Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Öğrencilerinin Kaçınan Yaklaşım Alt Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin Tukey Testi Sonuçları	40
Tablo 21: Öğrencilerinin Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Toplam Sosyal Problem Çözme Puanlarına İlişkin n , $\bar{X}$ ve Ss Değerleri	40
Tablo 22: Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Öğrencilerinin Toplam Sosyal Problem Çözme Puanlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları	41
Tablo 23: Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Öğrencilerinin Toplam Sosyal Problem Çözme Puan Ortalamalarına İlişkin Tukey Testi Sonuçları	41
Tablo 24: Öğrencilerinin Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Probleme Olumlu Yönelim Alt Ölçeği Puanlarına İlişkin n , $\bar{X}$ ve Ss Değerleri	42
Tablo 25: Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Öğrencilerinin Probleme Olumlu Yönelim Alt Ölçeği Puanlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları	42
Tablo 26: Öğrencilerinin Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Probleme Olumsuz Yönelim Alt Ölçeği Puanlarına İlişkin n , $\bar{X}$ ve Ss Değerleri	43
Tablo 27: Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Öğrencilerinin Probleme Olumsuz Yönelim Alt Ölçeği Puanlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları	43
Tablo 28: Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Öğrencilerinin Probleme Olumsuz Yaklaşım Alt Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin Tukey Testi Sonuçları	44
Tablo 29: Öğrencilerinin Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Akılcı Problem Çözme Puanlarına İlişkin n , $\bar{X}$ ve Ss Değerleri	44
Tablo 30: Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Öğrencilerinin Akılcı Problem Çözme Toplam Puanlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları	45

Tablo 31: Öğrencilerinin Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre İçtepesel Dikkatsiz Yaklaşım Alt Ölçek puanlarına İlişkin n , $\bar{X}$ ve Ss Değerleri	45
Tablo 32: Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Öğrencilerinin İçtepesel-Dikkatsiz Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları	46
Tablo 33: Öğrencilerinin Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Kaçınan Yaklaşım Alt Ölçek puanlarına İlişkin n , $\bar{X}$ ve Ss Değerleri	46
Tablo 34: Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Öğrencilerinin Kaçınan yaklaşım Alt Ölçek Puanlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları	47
Tablo 35: Öğrencilerinin Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Toplam Sosyal Problem Çözme Puanlarına İlişkin n , $\bar{X}$ ve Ss Değerleri	47
Tablo 36: Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Öğrencilerinin Toplam Sosyal Problem Çözme Puanlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları	48
Tablo 37: Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Öğrencilerinin Toplam Sosyal Problem Çözme Puan Ortalamalarına İlişkin Tukey Testi Sonuçları.....	48
Tablo 38: Algılanan Anne Baba Tutumlarının Probleme Olumlu Yönelim Alt Ölçek Puanlarını Açıklama ve Yordama Gücü	49
Tablo 39: Algılanan Anne Baba Tutumlarının Probleme Olumsuz Yönelim Alt Ölçek Puanlarını Açıklama ve Yordama Gücü	50
Tablo 40: Algılanan Anne Baba Tutumlarının Akılcı Problem Çözme Alt Ölçek Puanlarını Açıklama ve Yordama Gücü	50
Tablo 41: Algılanan Anne Baba Tutumlarının İçtepesel-Dikkatsiz Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarını Açıklama ve Yordama Gücü	51
Tablo 42: Algılanan Anne Baba Tutumlarının Kaçınan Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarını Açıklama ve Yordama Gücü	52
Tablo 43: Algılanan Anne Baba Tutumlarının Sosyal Problem Çözme Puanlarını Açıklama ve Yordama Gücü.....	52

ÖNSÖZ

Hızla değişen bir dünyada insanın problemlerle karşılaşmaması mümkün değildir. Doğduğu günden itibaren insan hayatının her alanında çeşitli problemlerle karşılaşır ve bunları çözmek için çaba göstererek gelişimini sürdürür.

Bireyin hayatında karşılaşmış olduğu problemlerin çözümüne yönelik en büyük destek hiç kuşkusuz ailesinden gelir. Aile bireyin problem çözmeye becerisinin şekillendiği en önemli kurumlardan birisidir. Bu açıdan bireyin anne ve babasının çocuklarına yönelik tutumları çocukların pek çok kişilik özelliğinin şekillenmesine katkı sağlar. Nitekim konu ile ilgili pek çok araştırma ve kuram anne baba tutumlarının çocuklar üzerinde ne kadar önemli olduğunu ortaya koymuştur. Bu çalışmada ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin sosyal problem çözmeleri algılanan anne baba tutumları açısından incelenmiştir.

Araştırmanın her safhasında öneri ve desteğini esirgemeyen sayın Hocam Prof. Dr. Ömer ÜRE'ye teşekkür ederim.

Selcan HAMARTA

BÖLÜM I

Giriş

İnsanoğlu yaşamının her döneminde çeşitli problemlerle karşılaşır. Okula başladığı zaman arkadaşlarına ve okul çevresine uyum sağlamak, arkadaşları ve öğretmenleri ile iletişim çatışması yaşamak, derslerinde başarılı olmak, düşüncelerini ifade etmede güçlük yaşamak gibi.

Her insanın hayatı boyunca çeşitli sorunlarla karşılaşması ve bu sorunların üstesinden gelmek için uygun çözüm yolları aramaya çalışması doğaldır. Sorunlarla karşılaşmak ve bunlara çözüm bulmaya çalışmak belli bir yaş dönemine özgü değildir. İnsanlar her yaş döneminde çözülmesi gereken özel sorunlarla karşılaşır. Gerek günlük yaşantılardan, gerekse yaşam dönemlerinden kaynaklanan tüm problemler. İnsanların yaşamlarını etkili bir şekilde sürdürebilmeleri için problem çözme becerilerini kullanmalarını gerektirmektedir (Taylan,1990).

Hayatın her aşamasında yaşanan problemler ve bireylerin problemlerini çözme biçimleri araştırmacıların ilgisini çekmiş ve bazı araştırmacılar tarafından ele alınmış ve tanımlanmıştır. Morgan (1999)'a göre problem; temelde, bireyin bir hedefe ulaşmada bir engellenmeyle karşılaştığı bir çatışma durumudur. Engellenme hedefe ulaşmayı güçleştirmektedir. Böyle bir durumda problem çözme, engeli aşmanın en iyi yolunu bulmaktır. D'Zurilla ve Goldfried (1971) ise problemi, etkili olmak ya da uyum sağlamak için tepki gerektiren durum olarak tanımlamaktadır.

Anderson (1980) problemi alışılmış olmaları ve yaratıcılık gerektirmeleri bakımından çeşitlilik gösterdiğini ifade etmiştir. Alışılmış problemler, bir kişinin tipik olarak tepkiye hazır olduğu durumlardır. Örneğin; Bir arkadaşına telefon edip etmemekte tereddüt etme, giysi alırken renkte ve modelde kararsız kalma gibi. Bu gibi görevler bir problem olarak düşünülmediği gibi, zorlukları da fark edilmez, alışılmış şekilde yerine getirilirler. Yaratıcı problemler ise yaratıcı tepkiler gerektirir.

Wickelgren (1973) ise problemi, formal ve formal olmayan problemler olarak ikiye ayırmıştır. Formal problemler, “bulma” ve “ispatlama” gibi özellikle matematiksel işlemleri gerektiren problemlerdir. Bu problemlerde, ilk olarak problemler hakkında “sayıtlılar” verilir ve problemi çözmek için uygun “işlemler” uygulanır. Formal olmayan problemler ise gerçek yaşam problemlerini içermektedir; örneğin, X ve Y evlenmeli mi? Gibi (Akt. Dora, 2003).

İnsan sosyal bir varlık olarak hayatını diğer insanlar ile birlikte devam ettirmek durumundadır. Sosyal hayat içinde olma, çeşitli sorunları da beraberinde getirmektedir. Bireylerin sosyal yaşantısı ile ilgili olan problemler sosyal problemler olarak ele alınmıştır.

Sosyal problem çözmeyi D’Zurilla ve Nezu (1996) “bir kişinin günlük yaşamda karşılaşılan problemleri tanımlanması ya da etkili çözüm yollarını bulması veya uyum sağlamasında, kendi kendini yöneten bilişsel ve davranışsal süreçler” olarak tanımlamışlardır. D’Zurilla ve Goldfried’a (1971) göre problem çözme, problemlerle başa çıkabilmek için etkili seçenekleri oluşturma ve bu seçeneklerden en etkili olacağı düşünülen birini seçmeyi içeren bilişsel ve davranışsal bir süreçtir.

Sosyal problem çözme konusunda yapılan çalışmalarının büyük çoğunluğu D’Zurilla ve Goldfried (1971) tarafından geliştirilen ve daha sonra D’Zurilla ve Nezu (D’Zurilla , 1986; D’Zurilla ve Nezu, 1982) tarafından gözden geçirilen (expanded and refined) sosyal problem çözme modeline dayanır. Bu yaklaşıma göre problem çözmenin doğal çevredeki sonuçları genellikle iki faktörden kaynaklanır. Birincisi bağımsız süreçler: 1. Probleme Uyum 2. Doğru (uygun) problem çözme örneğinin. Problem çözme becerilerinin uygulanması (Akt. Maydeu-Olivares ve D’Zurilla, 1996).

Birey hayatı boyunca karşılaştığı günlük hayata ilişkin problemlerini çözüme kavuşturduğu zaman mutlu bir hayat sürebilir. Bireyin problemlerinin çözümünü için gösterdiği bazı tepkiler etkili, bazı tepkiler etkisizdir. Bireylerin etkili problem çözme becerilerini kazanmasında ailenin rolü büyüktür. Bireyin yetiştiği aile ortamı ve anne-baba ile olan ilişkiler kişiliğinin oluşumunda önemli bir yer tutar.

Çocuğun anne babası ile kurmuş olduğu ilişki onun tüm hayatını etkileyici bir öneme sahiptir. Bu açıdan anne baba tutumlarının bireyin problem çözme becerilerinin gelişiminde önemli etkileri vardır.

Ana - babanın ve aile içindeki diğer bireylerin çocukla olan etkileşimleri, çocuğun aile içindeki konumunu belirler (Yavuzer, 2002). Çocuğa karşı olumlu davranışta bulunma, çocuğun ilk yaşantı örüntüsü açısından özellikle önemlidir. Ana ve babanın aldığı tavır, gösterdiği davranış çocuk açısından özellikle önemlidir. Çünkü ana - baba tutumları kişiliği şekillendirmede, iyiye ve kötüye götürmede çok büyük bir etkindir. Ana - babalar çocuklarıyla en fazla onlara karşı olan tutumları açısından ilgilidirler. Ana - babanın olumlu, yapıcı davranışı çocukta sağlam bir kişiliği sağlarken; olumsuz, sert yıkıcı davranışlarıyla bozuk bir kişilik görünümü vermektedir. Araştırmacılara göre hoşgörülü ve demokratik evlerde bulunan çocuklar, arkadaş ilişkilerinde daha etkin, daha girişken, daha yaratıcı fikirleri ileri sürebilen, rahatça kendini ifade edebilen çocuklardır. Buna karşılık sert bir denetim altında, değişken eğitim yöntemleriyle büyütülen çocuklarda, karşı çıkma, saldırganlık gibi yollarla kendilerini kabul ettirme durumu ortaya çıkabilmekte, kendilerini ifade etmekte zorluk çekmektedirler (İkizoğlu, 1993)

Problem çözme becerisi, bireyin sağlıklı bir yaşam sürdürebilmesi ve ruh sağlığını koruması için zorunludur (Basmacı,1998). Bu nedenle bireyin kişiliğinin şekillenmesinde büyük rolü olan anne-baba tutumlarının bireyin problem çözme becerilerinin gelişimindeki rolünün incelenmesi önemli olmaktadır.

Problem Cümlesi

Bu araştırmada ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin sosyal problem çözme becerileri algılanan anne baba tutumları açısından incelenmiştir.

Araştırmanın bağımsız değişkenleri, anne baba tutumu ve öğrencilerin cinsiyet, anne-baba eğitim durumu gibi özellikleridir. Araştırmanın bağımlı değişkeni, sosyal problem çözme becerileridir.

Alt Problemler

Araştırmanın genel amacına bağlı olarak aşağıdaki alt problemlere cevap aranacaktır.

1.Öğrencilerin sosyal problem çözme puan ortalamaları cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

- 1.1. Öğrencilerin probleme olumlu yönelim puan ortalamaları cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
- 1.2. Öğrencilerin probleme olumsuz yönelim puan ortalamaları cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
- 1.3. Öğrencilerin akılcı problem çözme puan ortalamaları cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
- 1.4. Öğrencilerin içtepisel-dikkatsiz yaklaşım puan ortalamaları cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
- 1.5. Öğrencilerin kaçınan yaklaşım puan ortalamaları cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
- 1.6. Öğrencilerin toplam sosyal problem çözme puan ortalamaları cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

2.Anne eğitim durumu değişkenine göre öğrencilerin sosyal problem çözme puan ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

- 2.1. Anne eğitim durumu değişkenine göre öğrencilerin probleme olumlu yönelim puan ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
- 2.2. Anne eğitim durumu değişkenine göre öğrencilerin probleme olumsuz yönelim puan ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
- 2.3. Anne eğitim durumu değişkenine göre öğrencilerin akılcı problem çözme puan ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

- 2.4. Anne eğitim durumu değişkenine göre öğrencilerin içtepisel dikkatsiz yaklaşım puan ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
- 2.5. Anne eğitim durumu değişkenine göre öğrencilerin kaçınan yaklaşım puan ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
- 2.6. Anne eğitim durumu değişkenine göre öğrencilerin toplam sosyal problem çözme puan ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

3. Baba eğitim durumu değişkenine göre öğrencilerin sosyal problem çözme puan ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

- 3.1. Baba eğitim durumu değişkenine göre öğrencilerin probleme olumlu yönelim puan ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
- 3.2. Baba eğitim durumu değişkenine göre öğrencilerin probleme olumsuz yönelim puan ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
- 3.3. Baba eğitim durumu değişkenine göre öğrencilerin akılcı problem çözme puan ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
- 3.4. Baba eğitim durumu değişkenine göre öğrencilerin içtepisel dikkatsiz yaklaşım puan ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
- 3.5. Baba eğitim durumu değişkenine göre öğrencilerin kaçınan yaklaşım puan ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
- 3.6. Baba eğitim durumu değişkenine göre öğrencilerin toplam sosyal problem çözme puan ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

4. Öğrencilerin algılanan anne baba tutumları sosyal problem çözme puanlarını anlamlı düzeyde açıklamakta mıdır?

- 4.1. Öğrencilerin algılanan anne baba tutumları probleme olumlu yönelim puanlarını anlamlı düzeyde açıklamakta mıdır?

- 4.2. Öğrencilerin algılanan anne baba tutumları probleme olumsuz yönelim puanlarını anlamlı düzeyde açıklamakta mıdır?
- 4.3. Öğrencilerin algılanan anne baba tutumları akılcı problem çözme yönelim puanlarını anlamlı düzeyde açıklamakta mıdır?
- 4.4. Öğrencilerin algılanan anne baba tutumları içtepisel-dikkatsiz yaklaşım puanlarını anlamlı düzeyde açıklamakta mıdır?
- 4.5. Öğrencilerin algılanan anne baba tutumları kaçınan yaklaşım puanlarını anlamlı düzeyde açıklamakta mıdır?
- 4.6. Öğrencilerin algılanan anne baba tutumları toplam sosyal problem çözme puanlarını anlamlı düzeyde açıklamakta mıdır?

Sayıtlı

Araştırmaya katılacak öğrencilerin “Kişisel Bilgi Formu”, “Sosyal Problem Çözme Envanteri” ve “Algılanan Ana-Baba Tutum Ölçeği”ni gerçek durumlarını yansıtacak şekilde içten cevapladıkları kabul edilmiştir.

Sınırlılıklar

1. Bu araştırmada ilköğretim sekizinci sınıf öğrencileri ile sınırlıdır.
2. Araştırmanın verileri “Sosyal Problem Çözme Envanteri” ve “Algılanan Ana-Baba Tutum Ölçeği”nin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.

Tanımlar:

Bu araştırmada geçen kavramlar şöyle tanımlanmıştır:

Sosyal Problem Çözme : Kişinin günlük hayatta karşılaştığı problemleri çözme sürecidir (Maydeu-Olivares, ve D’Zurilla, 1996).

Algılanan ana-baba tutumu: Ebeveynin çocuğa karşı tutumlarının çocuk tarafından nasıl algılandığıdır.

Önem

Bireyin bir problem durumu ile karşılaşması, yaşamının her döneminde olmaktadır. Kişinin hayatı boyunca karşılaştığı gerçek yaşam problemleri

yaşamdan doyum sağlamak ve mutlu olmak için çözmek zorundadır. Problemler çeşitli yönlerden ele alındığında bazen hayatı çekilmez hale getiren bazende hayata renk katan durumlar olarak algılanabilir.

Kendisini sosyal problemlerin çözümünde yetersiz olarak algılayan bireylerin çeşitli türden umutsuzluk davranışları yaşama yönünde büyük bir zorlanma altında oldukları görülmektedir. Bu bireylerin depresyon düzeyleri kontrol altına alınsa da; düşük problem çözme becerisi algısı ve onun olumsuz yaşam kaygısıyla etkileşimi, umutsuzluğun derecesini artırmaktadır. Kişilerin problem çözme becerilerindeki zayıflığın umutsuzluk riskini artırdığı gözlenmektedir (Bonner ve Rich, 1988; Akt. Düzakın, 2004). Önleyici ruh sağlığı hizmeti olan psikolojik danışmanın amacı, kişinin kendi problemlerini kendisinin çözebilmesi için objektif davranma ve etkin problem çözme yollarını öğrenmesine yardımcı olmaktır.

Problem çözme davranışlarının öğrenilmesinde aile önemli bir yere sahip olduğu düşünülmektedir. Çünkü aile çocuğun kişiliği üzerinde en etkili unsuru oluşturmaktadır. Çocuk yetiştirme konusunda anne babanın göstermiş oldukları tutumlar çocuğun pek çok gelişim alanını doğrudan etkileyeceği ve çocuğun sosyal davranışlarının önemli bir belirleyicisi olduğu söylenebilir.

Bu açıdan anne baba tutumlarının bireylerin problem çözme becerileri üzerindeki etkisinin incelenmesi anne babalara yönelik yapılabilecek çeşitli rehberlik hizmetlerine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

BÖLÜM II

PROBLEMİN KAVRAMSAL TEMELİ VE İLGİLİ ÇALIŞMALAR

Bu bölümde, araştırma probleminin bağımsız ve bağımlı değişkenleri ile ilgili kavramlar ve bu konuda yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

Problem Nedir?

Problem kavramıyla ilgili literatür incelendiğinde birbirinden farklı pek çok tanım olduğu görülmektedir.

Problem; temelde, bireyin bir hedefe ulaşmada bir engellenmeyle karşılaştığı bir çatışma durumudur. Engellenme hedefe ulaşmayı güçleştirmektedir. Böyle bir durumda problem çözme, engeli aşmanın en iyi yolunu bulmaktır (Morgan,1999).

Bingham (1998) problemi, bir kimsenin istenilen bir amaca varmak maksadıyla topladığı mevcut güçlerin karşısına dikilen engel olarak tanımlamaktadır. Yani, bir kimse ne zaman belli bir amaç veya çaba harcarken bizzat engellerle karşılaşır ise onun için bir problem var demektir.

Başka bir tanımda ise problem, bireyin ulaşmak istediği bir hedefe ulaşmasına ket vuran engeller sonucunda ortaya çıkan durum olarak açıklanmıştır (Cüceloğlu, 1995).

Problem Latince bir kavramdır. *Problema* sözcüğünden gelmektedir. Bu sözcük *Proballo* - öne çıkan engel - sözcüğünden türetilmiştir. Arapça'da ise *mesele* olarak kullanılmıştır. Türk Dil Kurumu Sözlüğünde (1979) problem; düşünülüp çözülmeye, konuşulup bir sonuca bağlanmaya değer ya da gerekliliği olan durum olarak tanımlanmıştır. Günümüz Türkçesinde ise, problem kavramına karşılık olarak *sor* kökünden türetilen *sorun* kavramı kullanılmaktadır. *Sorun* kavramı çözümlenmesi, öğrenilmesi, bir sonuca varılması anlamlarına gelen engelli ve sıkıntılı bir durumu ifade eder. Eğitim literatüründe ise yaygın olarak *problem* kavramı kullanılmaktadır (Kalaycı, 2001).

Dewey problemi; insan zihnini karıştıran, ona meydan okuyan ve inancını belirsizleştiren her şey olarak tanımlar (Akt. Gelbal,1987). D'Zurilla ve Goldfried (1971) ise problemi, bireyin iç ve dış görevlere tepki vermede güçlük çektiği bir durum olarak tanımlamaktadır. Verilen tepkinin yoğunluğu, içinde bulunulan duruma göre değişmektedir.

Problem, sözcüğü aynı zamanda, insanların farkında olmadıkları problemleri de içermektedir. Bir problem, çözüm için basit bir tepki gerektiren, bir diğeri geniş bir problem çözme sürecini gerektirebilir. Karmaşık problemler hem psikolojik gelişme için bir olanak sağlayabilir, bazen de psikolojik rahatsızlıklara neden olabilir. Problem uzun süreli, kısa süreli, basit veya karmaşık olabilir. Duygusal, ekonomik ve bedensel problemler de vardır. Bu farklı problem türleri birbirinin içine karışarak büyük karmaşık problemler haline dönüşebilirler (Cüceloğlu,1995).

Problem kavramı çok geniş kapsamlıdır. Bir öğrenci için derslerinde başarısız olması problem oluşturduğu gibi bir bilim adamı için hali hazırda bulunan ve araştırılacak olan konular, gelecek için yapılacak birçok buluş birer problem olarak ortaya çıkmakta ve çözüm gerektirmektedir (Heppner ve Krouskopf, 1987).

Problem uyum sağlanabilmesi için belli bir cevabı gerektiren bir veya bir kaç engelden dolayı diğer olası çözümleri elemeyi içermeyen herhangi bir yaşam durumu veya görevi olarak tanımlanır. Problematik durumdaki talepler çevreden veya (örneğin, objektif görev talepleri) kişinin kendisinden kaynaklanabilir (örneğin, kişisel bir amaç, ihtiyaç veya sorumluluk). Engeller yeniliği, belirsizliği, kararsızlığı, uyarıcı taleplerin çatışmasını, yeterli beceri eksikliğini veya kaynak eksikliğini içerebilir. Kısmi bir problem tek bir zamanla sınırlı olabileceği gibi (örneğin, iş trenini kaçırma, akut bir hastalık), bir dizi benzer olayı veya ilgili olay (örneğin, patrondan makul olmayan sürekli talepler, bir yetişkin tarafından sürekli yasaklanma), veya kronik mevcut bir durumda olabilir (örneğin, devamlı ağrı, sıkıntı veya yalnızlık hissi) (D'Zurilla, Nezu ve Maydeu-Olivares, 2004).

Çözüm

Bir çözüm belli bir problem durumuna uygulandığında problem çözme sürecinin bir ürünü veya sonucu olan bir duruma özgü baş etme yanıtı veya yanıt kalıplarıdır (bilişsel veya davranışsal. Etkili bir çözüm pozitif sonuçları artırırken negatif sonuçları azaltan problem çözme amacına götürendir (örneğin, durumu daha iyi hale getirmek veya oluşan duygusal acıyı azaltmak). İlgili çözümler hem kişisel ve sosyal ev aynı zamanda kısa ve uzun vadeli çözümleri de içerir. Sosyal bir probleme özgü bir referans, etkili bir çözüm çatışmayı çözen veya bütün tarafları tatmin eden bir sonuç sağlayandır. Bu sonuç bütün ilgili tarafların mutluluğunu ilgisini uzlaştıran bir ortak karar, bir uzlaşma veya ortak fikri içerebilir (D’Zurilla, Nezu ve Maydeu-Olivares, 2004).

Problem Çözme

Bingham (1998)’a göre etkili problem çözme, güç bir durumu karşılamak amacıyla geçmiş yaşantıları, izlenim ve duyguları, faydalı kuvvetler haline getirecek şekilde harekete geçirmek ve kaynaştırmaktır.

Morgan (1999) ise problem çözmeyi, karşılaşılan engeli aşmanın en iyi yolunu bulmak olarak tanımlamakta ve kişinin problemi hissedişinden ona çözüm buluncaya kadar geçirdiği bir süreç şeklinde açıklamaktadır.

Heppner’e (1978) göre problem çözme, problemlerle başa çıkma kavramı ile eşanlamlı görülmektedir. Gerçek yaşamda karşılaşılan kişisel problemlerin çözümü de, iç veya dış istekler ya da çağrılara uyum sağlamak amacı ile davranışsal tepkilerde bulunma gibi bilişsel ve duygusal işlemleri bir hedefe yöneltmek olarak ele alınmıştır (Çam ve Tümkaya, 2006).

Problem doğal bir ortamda ortaya çıktığın için problem çözme bir bireyin , çiftin veya grubun günlük hayatta karşılaştığı belli başlı problemlere yönelik etkili çözümler bulunduğu veya tanımladığı otomatik olarak yönlendirilen bilişsel – davranışsal bir süreç olarak tanımlanır (D’Zurilla, Nezu ve Maydeu-Olivares, 2004). Problem çözme; sorunlu, bir durumla başa çıkabilmek için etkili tepki seçenekleri oluşturma ve bunların en uygun olanından birini tercih etmeyi içeren bilişsel ve davranışsal süreçtir (D’Zurilla ve Goldfried, 1971). Bu tanımda da

olduğu gibi, sosyal problem çözme bilinçli, rasyonel, çaba gerektiren ve amaçlı bir eylem olarak anlaşılır. Problem çözme amaçları ile ilgili olarak, bu süreç problemlili durumu daha iyi hale getirmeyi, ortaya çıkan duygusal sıkıntıyı gidermeyi veya her ikisini değiştirmeyi amaçlamaktadır (D’Zurilla, Nezu ve Maydeu-Olivares, 2004).

Heppner ve Krouoskopf (1987) ise problem çözmeyi problemle başa çıkma kavramıyla eş anlamlı olarak kullanmaktadır. Gerçek yaşamda kişisel problem çözme; içsel ya da dışsal isteklere uyum sağlamak için amaca yönelik bir dizi bilişsel, duyuşsal ve davranışsal işlemler olarak tanımlanır. Problem çözme rasyonel, mantıklı, bilişsel bir bilgi işlem süreci olarak basitleştirilemez. Gerçek yaşamda problem çözme dinamik ve aktiftir. Kişisel problem çözme oldukça karmaşık bir süreçtir. Tipik bir problem anında çözülebilir veya sayısız kararları içerebilir. Pek çok olası çözümlü olabilir ya da değerlendirmeyi engelleyecek kadar belirsiz olabilir.

Tanım olarak problem çözme becerisi, “bir amacımız olup da ona nasıl ulaşacağımızı bilmediğimiz zaman ne yaptığımızdır”. Buradan hareketle böylesi durumlarda engelleyici ve olumsuz bir deneyim olması beklentisi de oldukça yüksektir. Bununla birlikte çocuklarda yeni bir sorunun çözümlü süreci yeni fikirler üretmeyi, stratejiler geliştirmeyi de içine alan zevkli bir uğraştır. Aynı zamanda problem çözme uğraşısı, insan yaradılışına ilişkin çocukluğumuzun ilk uyum davranışlarını geliştirmek için temel bir başlangıçtır (Düzakın, 2004).

Sosyal Problem Çözme

Sosyal problem çözme, kişinin gerçek yaşamında her gün karşı karşıya kaldığı problemlerini çözümlüde kullandığı etkili başa çıkma yollarını keşfetmesi ve etkili bilişsel-davranış süreçlerini üretmesi olarak tanımlamaktadır (Çam ve Tümkaya, 2006)

Sosyal problem çözme, ifadesi probleme “gerçek dünyada”ki yani problemle karşılaşıldığında gerçekleşen problem çözme sürecini ifade etmektedir (D’Zurilla ve Nezu, 1982). Sosyal sıfatı sosyal problem çözme çalışmasını her hangi kısmi bir problem türü ile kısıtlamayı kast etmemektedir. Sosyal ifadesi sadede bir bireyin gerçek hayata adapte olmasını etkileyen problem çözme ile

ilgilenildiğinin altını çizmek için kullanılmıştır. Bundan dolayı, sosyal problem çözme çalışması bir bireyin kişisel olmayan (örneğin, yetersiz finansman, çalınan malı), kişisel veya içsel problemlerini (duygusal, davranışsal, bilişsel ve sağlık problemleri), sosyal problemleri (örneğin, evlilik çatışmaları, aile tartışmaları) ve bunun yanında daha geniş olarak toplumsal ve sosyal problemleri (örneğin, suç, ırksal ayırım) içeren kişinin işlevlerini etkileyen her türlü problemle ilgilidir. Sosyal problem çözme modeli asıl olarak D'Zurilla ve Goldfried (1971) tarafından ortaya konmuştur ama daha sonra D'Zurilla, Nezu ve Maydeu-Olivares (2002) tarafından genişletilip gözden geçirilmiştir (Akt. D'Zurilla, Nezu ve Maydeu-Olivares, 2004).

Kişiler arası problem çözme becerisi 2000'li yıllarda iş dünyasının istihdam edeceği kişilerde aradığı on özellikten biridir. Etkili problem çözme yöntemleri öğrenilebilir ve bunlar üç yaşından itibaren çocuklara öğretilir (Öğülmüş, 2001).

Sosyal Problem-Çözme Becerisinin Boyutları

D'Zurilla ve Goldfried (1971) tarafından geliştirilen Sosyal Problem Çözme modelinde, sosyal problem çözme becerisi bütün bir yapı değildir, tam tersine bir kaç farklı ilgili parçalardan meydana gelen çok boyutlu bir yapıdır. D'Zurilla ve Nezu (1990) tarafından gözden geçirilip genişletilen modelde, sosyal problem çözme becerisinin iki genel kısmen bağımsız parçadan meydana geldiğini ileri sürmüştür: (a) probleme yönelim ve (b) problem-çözme becerileri. Probleme yönelim bir dizi problem çözme becerisi ile birlikte genel olarak bir bireyin inanç, övgü, problemlerle ilgili yaşadığı duygularını yansıtan bilişsel-duygusal bir dizi şemayı içeren bir süreç olarak tanımlanmaktadır (D'Zurilla, Nezu ve Maydeu-Olivares, 2004). Bu sürecin sosyal problem çözmeye önemli bir isteklendirme olduğuna inanıldı. Problem-çözme becerileri, diğer yandan, bir bireyin problemi anlamaya çalıştığı ve etkili çözüm yolları bulduğu ve onlarla baş ettiği bilişsel ve davranışsal faaliyetleri ifade etmektedir. Model dört temel beceriyi tanımlar: (a) problem tanımlama ve düzenleme, (b) diğer çözümler üretme, (c) karar verme ve (d) çözümü uygulama ve gerçekleştirme (D'Zurilla ve Goldfried, 1971).

Probleme yönelim, probleme olumlu yönelim ve probleme olumsuz yönelim olmak üzere iki boyuttan oluşmaktadır. Buna karşın problem çözme yaklaşımları ise akılcı problem çözme (örneğin, etkili problem çözme), içtepisel-dikkatsiz yaklaşım ve kaçınan yaklaşım olmak üzere üç yaklaşımdan oluşmaktadır. Sosyal problem-çözme becerisinin bu beş boyutu Sosyal Problem-Çözme Envanteri ile ölçülmüştür. Probleme olumlu yönelim ve akılcı problem çözme uyumlu fonksiyonlar ve pozitif psikolojik sağlıklılıkla da ilgili olduğu bulunan yapıcı boyutlardır, buna karşın probleme olumsuz yönelim, içtepisel dikkatsiz yaklaşım ve kaçınan yaklaşım uyumsuzluk ve psikolojik üzüntü ile ilişkili olduğu bulunan fonksiyonel olmayan boyutlardır. Tahmin edildiği gibi, yapıcı boyutlar pozitif olarak birbirleri ile ilişkilidir ve negatif olarak fonksiyonel olmayan boyutlarla veya tam tersi ilişkilidir (D’Zurilla, Nezu ve Maydeu-Olivares, 2004).

Probleme Yönelim

Probleme olumlu yönelim genel bir mizaç olarak; (a) bir problemi “meydan okuma” gibi değerlendirme (yenme ve faydalanma fırsatı), (b) problemlerin çözülebilir olduğuna inanma (“iyimserlik”), (c) bir problemi çözmek için bireysel yeteneklerine inanma (“problem çözmeye öz yeterlilik”), (d) başarılı problem çözenin zaman ve çaba gerektirdiğine inanma ve (e) kaçınmak yerine problemleri çözmeye bütünleşmeye kendini adanmayı içeren yapıcı bilişsel problem-çözme dizisidir (Bezler, D’Zurilla ve Maydeu-Olivares, 2002).

Buna karşın, **probleme olumsuz yönelim** genel bir eğilim olarak; (a) problemi psikolojik mutluluk için bir tehdit olarak algılama (psikolojik, sosyal, ekonomik), (b) birisinin problem çözmek için kendi kabiliyetlerine güvenmemesi (“düşük problem çözme yeterliliği”), ve (c) problemlerle karşılaşınca kolayca öfkelenme ve üzülmeyi (düşük öfke kontrolü) içeren fonksiyonel olmayan ve ket vurucu bilişsel bir dizidir (Belzer, D’Zurilla ve Maydeu-Olivares, 2002)..

Problem-Çözme Stilleri

Akılcı problem çözme rasyonel, açık ve etkili problem çözme becerilerinin sistematik bir şekilde uygulanması olarak tanımlanır. Daha önceden de belirtildiği gibi, bu model dört temel problem çözme becerisini tanımlıyor: (a)

problem tanımlama ve biçimlendirme, (b) diğer çözümleri ortaya koyma, (c) karar verme ve (d) çözümü uygulamam ve onaylama.

Problemi tanımlama ve biçimlendirmede, problemi çözen kişi mümkün olduğu kadar problem, talepleri tanımlama ve engeller ve gerçekçi problem çözme hedefleri koyma (örneğin, durumu iyileştirme, durumu Kabul etme ve duygusal sıkıntıyı azaltma) hakkında spesifik ve somut gerçekleri toplayarak problemi anlamaya ve açıklık getirmeye çalışır . *Alternatif çözümler üretmede*, birey problem çözme hedeflerine odaklanır ve hem c ve hem de orijinal çözümleri içeren mümkün olduğu kadar çok çözümü tanımlamaya çalışır. *Karar vermede*, problem çözen farklı çözümlerin sonuçlarını hesaplar, onları yorumlar ve karşılaştırır ve daha sonra en iyi olanı veya potansiyel olarak en iyi olanı seçer. Son adım olarak, *çözümü uygulama ve onaylamada*, birey gerçek dünyasında problemlili durumu uygulamaya çaba gösterdikten sonra dikkatlice seçilen çözümün sonucunu izler ve değerlendirir (D’Zurilla ve Nezu, 1999).

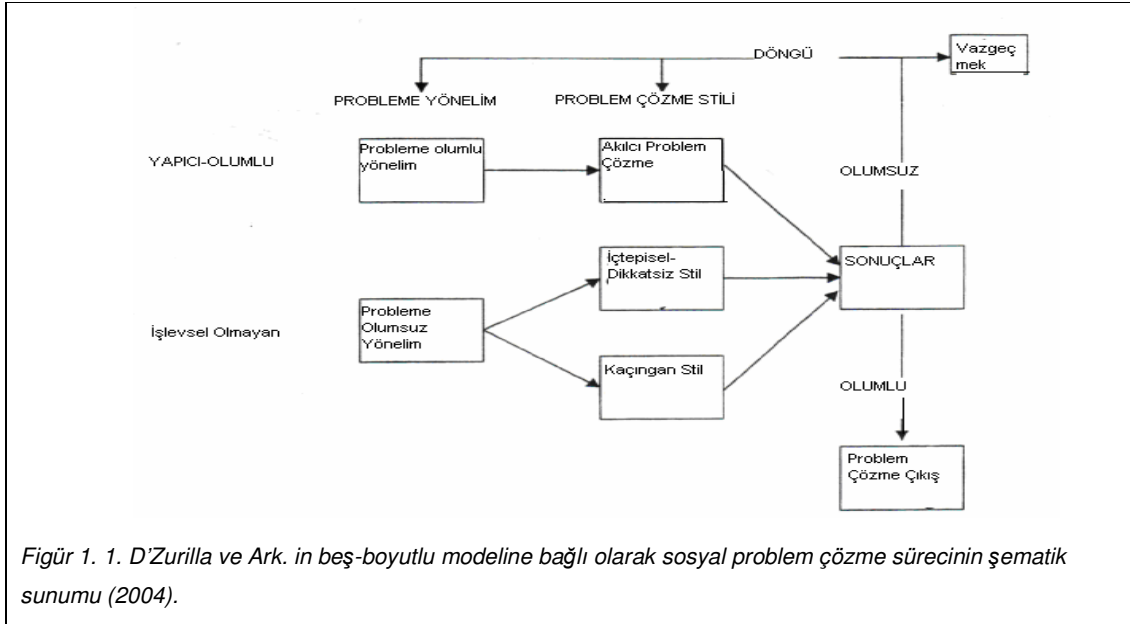
İçtepesel-Dikkatsiz yaklaşım problem çözme stratejileri ve tekniklerini aktif bir şekilde uygulayan fonksiyonel olmayan problem çözme deseni olarak tanımlanır fakat bu çabalar yetersizdir, fevri, dikkatsiz, aceleci ve eksiktir. Tipik olarak bu problem çözme stilini kullanan birey sadece birkaç çözümü dikkate alır ve çoğunlukla fevri olarak aklına ilk geleni uygulamaya çalışır. İlâveten, hemen, dikkatsizce ve sistemsiz bir biçimde alternatif çözümleri ve sonuçları arar ve çözüm sonuçlarını dikkatsiz ve yetersizce izler (Belzer, D’Zurilla ve Maydeu-Olivares, 2002)..

Kaçınan yaklaşım erteleme, pasiflik veya atalet ve bağımlılıkla tanımlanan fonksiyonel olmayan diğer bir problem çözme desenidir. Kaçınan problem çözücü problemi çözmek yerine ondan kaçınmayı tercih eder ve mümkün olduğu kadar çözümü erteler ve problemlerin kendiliğinden çözülmesini bekler problem çözme konusundaki sorumluluğunu başka birine atar.

Sosyal Problem-Çözme Süreci

D’Zurilla ve Ark.’ının geliştirdiği sosyal problem çözme modeline uygun olarak problem çözme süreci şekil 1’de gösterilmiştir. Gerçek dünyadaki problem

çözme sonuçları genel kısmen bağımsız iki süreç ile kararlaştırılacağı varsayılır: (a) probleme yönelim ve (b) problem-çözme yaklaşımı. Şu anki modeli oluşturan iki problem çözme boyutu ve üç problem çözme yaklaşımı figürde yer almaktadır. Dönüşümlü olarak etkili çözümler ortaya koyan yapıcı ve etkili problem çözme probleme olumlu yaklaşımın akılcı problem çözme yaklaşımını kolaylaştırdığı bir süreç olarak açıklanır (D’Zurilla, Nezu ve Maydeu-Olivares, 2004)..

Fonksiyonel olmayan veya etkisiz problem çözme probleme negatif yönelimin her ikisinin de negatif sonuçları olan içtepisel-dikkatsiz yaklaşım ve kaçınan yaklaşımın ortaya çıkmasına katkıda bulunan bir süreç olarak gösterilir. Bundan dolayı, modelimiz en etkili problem çözme sonuçlarının probleme olumlu yönelim ve akılcı problem çözme ölçeğinden yüksek puanlar alan ama buna karşın negatif problem yönetme, ataklık-dikkatsiz ve kaçınan stiller ölçeğinden düşük puanlar alan bireyler tarafından üreteceğini var saymaktadır. Bunun yanında, ilk sonuçlar negatif ve memnuniyet vermeyen sonuçlar olduğunda, bu iyi problem çözümler daha iyi gerçekçi çözümler bulmak için ısrarla problem sürecine dönme olasılıkları olasıdır. Örneğin, tıbbi bir problemin tedavisinin olmadığını anladıktan sonra, birey problem çözme hedefini acıyı azaltan ve rahatlatan ve yaşam

kalitesini artırana doğru değiştirebilir. Tam tersi, fonksiyonel olmayan boyutlarda yüksel yapıcı boyutlarda düşük puan almış olan birey ilk sonuçlar olumsuz olduğunda vazgeçebilir veya umutsuzca bir başkasından yardım bekleyebilirler (D'Zurilla, Nezu ve Maydeu-Olivares, 2004).

ANA-BABA TUTUMLARI

Günümüzde her alandaki hızlı değişimler aile hayatında da birtakım değişiklikleri zorunlu kılmaktadır. Aile yeleri bu değişimlere ayak uydurma çabasında aile birliğini, uyumunu ve varlığını korumada çeşitli güçlükler yaşayabilmektedir. Bu nedenle ailenin varlığını destekleyici ve güçlendirici temel iletişim modelleri giderek önem kazanmaktadır. Anne-babanın kendi arasındaki ve çocukları ile kuracağı iletişim şekli bir anlamda onların ebeveyn tutumlarında kendini ortaya koyacaktır (Kıralp ve Ark., 2003)

Psikanalitik kuram kişilik gelişiminde ilk çocukluk yıllarının önemini vurgulayarak, ana-baba disiplin yöntemlerinin ve ocuk yetiştirme biçimlerinin gündemde kalmasını sağlamıştır. Dengeli ana-baba tutumları sağlıklı kişilik oluşumundan sorumlu tutulmaktadır (Aydın, 2004).

Çocuğun aile içindeki eğitimden gereği gibi yararlanabilmesi anne-babaların, çocuklarına karşı yneltileri sağlıklı tutuma bağlıdır. Anne-babaların çocuklarına yneltileri tutumlarının sağlıklı olması ise büyük ölçüde onların kendi ilerinde barışık, dengeli, huzurlu ve birbirlerine karşı sevgi ve saygı göstermelerinden kaynaklanır (ağdaş, 2003).

Aile içi ilişkiler ve ana baba tutumları, çocuğun psiko-sosyal gelişimini etkileyen en önemli etmenlerden biridir. Bireyin dengeli ve uyumlu bir kişilik yapısına sahip olması, içinde yetiştiği aile ortamının niteliği ile yakından ilgilidir. Doğduğu andan itibaren çocuğun ana babasıyla kurduğu ilişkinin güvene dayanması onun daha sonraki yıllarda dış dünya ile kuracağı ilişkilerin temelini oluşurmaktadır. Çocukların ve ergenlerin psiko-sosyal gelişimleri için en uygun aile ortamının temelinde sevgi ve saygının olduğu demokratik ebeveyn ana baba ocuk ilişkisi olduğu belirtilmektedir (Kuzgun ve Eldeleklioğlu, 2005).

Tutumlar, ana-babaların mevcut davranış özellikleri, kendi ana-babalarıyla etkileşimleri ve bu etkileşimlere atfettikleri anlamlar doğrultusunda

şekillenir. Söz konusu kişilerin kendi çocuklarına uygulayacakları eğitim ve disiplin biçimleri belirginleşmiş olur (Aydın,2004).

Anne ve babaların çocuklarına karşı tavırlarını etkileyen başlıca faktörler şöyle sıralanabilir:

- Anne ve babanın zihinlerinde nasıl bir çocuk istedikleri konusunda, daha doğumdan önce, hayali bir çocuk kavramı oluşur. Dünyaya gelen çocuk, anne ve babanın beklentilerine uygun olmadığı takdirde, oluşan kırıklık sonucu anne ve babada reddetme tavrı gelişir.

- Toplumun kültürel değerleri, çocuklarını yetiştirmek üzerine anne ve babaların tutumlarını etkiler.

- Üstlendikleri ebeveyn rolünden haz duyan ve görevlerini yeterince yaptıklarına inanan anne ve babaların çocuklarına karşı takındıkları tavırlar, çocuklarını nasıl yetiştireceklerini bilemeyen, güvensiz ve kendilerini yetersiz hisseden anne babaya oranla daha başarılı ve olumludur.

- Çocuklarının sayı, cinsiyet ve kişilik özelliklerinden memnun olan anne ve babalar, memnun olmayanlara oranla daha uygun tavırlara sahiptirler (Yavuzer, 1996).

Aşırı Koruyucu Tutum:

Anne-babanın aşırı derecede koruyucu tutumu, çocuğa gereğinden fazla kontrol ve özen göstermesi anlamına gelir (Yavuzer, 1996).

Bu tip ana-babalar bir çok kural koymakla birlikte destek de getirirler. Ancak bunu yaparken, ana-babalarda, uygun olmayan bir duygusal katılım ve kaygı görülür. Bu ana-babalar düşman bir çevreye karşı çocuklarını koruyan ana veya babalar olarak tanımlanır (Whirter ve Acar, 1998).

Bu tutumda yetişen çocuk, diğer kimselere aşırı bağımlı, kendine güveni olmayan, duygusal kırıklıkları olan bir kişi olabilir. Çocuğun yaşamı boyunca sürebilen bu bağımlılık, psiko-sosyal olgunluğu olumsuz açıdan etkiler ve çocuğun kendi kendisine yetmesine olanak vermez (Yavuzer, 1996).

Özellikle anne ve çocuk ilişkisinde ortaya çıkan bazı koruyucu davranışların gerisinde annenin duygusal yalnızlığı bulunur (Geçtan,1996). Aşırı koruyucu görünümdeki anne, çocuğuyla öylesine bütünleşir, ona öylesine kalkan olur ki, 2

yaşlarında çatal kaşık kullanabilen çocuğa 8-9 yaşlarına gelse de eliyle yemek yedirir, kendi yatağında uyutur. Bu tür davranışlarıyla çocuğuna olan sevgisini dile getirdiğini, ona yardım ettiğini sanır. Ama gerçekte kendi yalnızlığını ve mutsuzluğunu telafi etmektedir (Yavuzer, 1996).

Aşırı koruyuculuğun bir sonucu da aşırı hoşgörü ve şımartma olabilir ve bu kez çocuk anne- babasını yönetmeye başlar. Bu çocuklar şımarık, bencil, başkalarına hak tanımaz olurlar ve sonu gelmez istekler ile çevrelerini bıktırırlar. Aşırı hoşgörü özellikle 6-12 yaşları arasındaki çocuklarda topluma karşı olma ve saldırgan davranışlarla sonuçlanır. Böylece çocuklar diğer insanlarla olan ilişkilerinde de anne-babaları ile olduğu gibi çevrelerini sömürücü davranışlar gösterirler (Özdoğan, 2004).

Toplumumuzda özellikle annelerin koruyucu tutumları sıkça gözlenmektedir. Aşırı koruyucu tutum ise çocuğu bir başkasına bağımlı hale getirebilmekte, amaçlarına ulaşmada sürekli destek bekleyen, problemleri onun yerine bir başkasının çözümlemesini alışkanlık haline getiren bireylerin yetişmesine neden olabilmektedir. Böylece sevgiye dayalı aşırı koruma, çocuğa zarar verici duruma gelebilmektedir (Alisinanoğlu, 2003)

Demokratik Tutum

Çocuk, kişilik sahibi farklı bir birey olarak tanındığını hissetmekten ve belirli hakları olduğunun kabul edilmesinden mutluluk duyacaktır. Bütün çocuklar, ana-babalarının kendi olanak ve yeteneklerini ortaya çıkarmalarında yardımcı olmalarından, bunların benimsenip onunla iftihar edilmesinden büyük bir güç alırlar (Salk, 1995).

Araştırmalara göre, baskıcı olmayan, esnek ve hoşgörülü ana-babalar, çocuklarda olumlu duygusal, toplumsal ve bilişsel gelişmeye yol açmaktadırlar. Bu ana-babalar engelleyici davranmamakta, çocuklarına makul sınırlar içinde özgürlük tanımaktadırlar. Bütün bunlar çocuğun kaygı ve engelleme olmadan çevresini keşfetmesini, kişilerarası ilişkilerde yetkinliğe erişmesini sağlar. Genellikle sevgi, ılımlı bir kısıtlayıcılık, benlik saygısı, kendini uyarlayabilme, yetkinlik, içselleştirilmiş bir denetime yol açar (Yavuzer, 1996).

Demokratik aile ortamında, çocuk aile içinde bir birey olarak kabul edilmekte, koşulsuz sevgi ve saygı görmekte, karar vermesi ve deneme yanılma yoluyla öğrenmesi desteklenmektedir. Kabul edilen ve edilmeyen davranışların sınırları bellidir. Bu kurallar çerçevesinde çocuk özgürdür ve aile içinde söz hakkı vardır. Böyle bir ortamda büyüyen çocuğun içten denetimli bir birey olması beklenmektedir (Alisinanoğlu, 2003).

Yaşamın içinde olan ve kendisini yaşayabilen kişi, diğer insanların da yaşamına saygılıdır. Anne ya da baba olduğunda çocuğunu kendisine özgü dünyası olan bir varlık olarak algılar ve haklarına saygı gösterir. Üstelik çocuğa gerekli olan modeli de sağlamış olur. Çünkü yaşamak iniş ve çıkışları içerir. Ana babasının bu dalgalanmaları yüreklice göğüsleyebildiğini gözlemleyen çocuk da ileriki yaşamındaki inişleri dünyanın sonu gelmişçesine algılamaz (Geçtan, 1996).

Eldeleklioğlu (1999)'nun yaptığı araştırma bulgularına göre, çocukların kendilerini gerçekleştirme, kendini kabul ile kişisel ve sosyal uyum açısından en uygun aile ortamı olduğu iddia edilen demokratik aile ortamının etkili karar verme açısından da en uygun aile ortamı olduğu ortaya çıkmaktadır.

Otoriter Tutum

Aşırı baskılı, otoriter tutum, çocuğun kendine olan güvenini ortadan kaldıran, onun kişiliğini hiçe sayan bir tutumdur. Ne yazık ki geleneksel aile yapımızda bu tür tutuma sık sık rastlanmaktadır (Yavuzer, 1996).

Otoriter tutumu benimseyen ailelerde, anne-babada çocuklarının hakimi oldukları düşüncesi, yoğun baskı, itaat ve ceza vardır. Çocuk ve anne-baba arasında korkuya dayalı bir ilişki vardır (Erbil, Divan ve Önder, 2006).

Bu tutum içindeki ana-babalar, çocuğu kendi tasarladığı bir kalıba göre yoğurma amacını güderler. Çocuk sürekli bir denetim altındadır. En küçük yanlışları ve yaramazlıkları gözden kaçmaz, hemen üstünde durulur ve düzeltme yoluna gidilir (Yörükoğlu, 1994). Bu tip ana-babalar katı kurallar koyup, bu kuralların uygulanması için çocukları zorlarlar. Sık sık bu zorlama öfke, bağırma ve fiziksel cezalandırmayla yapılır. Bu tutumdaki aşırı davranışlar çocuğun kişiliğine tecavüz etmeye kadar gidebilir (Whirter ve Acar, 1998).

“Zor yoluyla denetleme” ve “sevgi esirgeyerek denetleme” boyutlarının egemen olduğu aşırı baskılı ve otoriter aile ortamında, denetlenen çocuk hangi davranışın hangi tepkiyi alacağı hakkında bir fikre sahip değildir. Dolayısıyla, çocuğun kaygılı bir belirsizlik içinde aşırı isyankar veya aşırı boyun eğici olması mümkündür (Yavuzer, 1996).

Böyle bir ortamda büyüyen çocuk, ileriki yaşamında kendi toplum grubundan kopup çağdaş dünyanın beklentileriyle başetme durumunda kaldığında ciddi sorunlarla karşılaşabilir. Girişimde bulunmak istediğinde suçluluk duyguları yaşayabilir; seçim yapma güçlüğü, kararsızlık, kendini ortaya koymaktan utanma ve düşüncelerini dile getirmede güçlük çekme gibi çağdaş toplum gereklerine göre davranış kusuru sayılabilecek durumlar ortaya çıkar (Geçtan, 1996).

Gevşek Tutum

Bu tutuma sahip ailelerde çocuğa sayısız haklar tanınmıştır, ancak nerede duracağı kesinlikle belirlenmemiştir. Neyin doğru, neyin yanlış olduğu öğretilse bile uygulama ve denetleme düzensizdir. Başka bir deyişle davranışlara sınır çekilmez (Yörükoğlu, 1994).

Bu tutuma genellikle orta yaşın üzerinde çocuk sahibi olan ailelerde ya da çocuğun kalabalık yetişkinler grubu içinde yetişen tek çocuk olması halinde sıklıkla rastlanır. Böyle bir ortamda çocuk, ailede inisiyatif sahibi tek kişidir ve onun isteklerine diğer aile bireyleri kayıtsız şartsız uyarlar. Aşırı hoşgörü ve düşkünlük çocuğu bencil yapar. O daima diğerlerinin dikkatini çekmek ve kendisine hizmet edilmesini isterler. Böyle çocuklar, ev içinde ve dışında çok zayıf bir sosyal uyum gösterirler (Yavuzer, 1996).

Bu ana-babaların bir bölümü otorite olmayı öğrenememişlerdir. Bu durum, örneğin büyükanne ve büyükbaba tarafından büyütülmüş kişilerde olduğu gibi, gerçek otorite modelinden yoksun bir çocukluk geçirmiş olan ana-babalarda daha sık görülür (Geçtan, 1996).

Araştırmalar; otorite ve kısıtlamalardan yoksun bir aile ortamı içinde yetişen çocukların ileride davranış bozuklukları göstermeye yatkın olduğunu tekrar tekrar ortaya koymuştur. Çoğu zaman evde bulunmayan, belirli kurallar koymaktan aciz ya da tutarsız bir yöntem izleyen bir baba (ya da anne), farkında olmadan çocuğu

başka kimseleri örnek alarak davranış kalıpları benimsemeye yöneltebilir ki bu kimseler de genellikle çocuğun arkadaşlarıdır (Salk, 1995).

Bu ana babalar, çocuklarına hiçbir kural koymazlar. Aşırı durumlarda, çocuğun temel ihtiyaçları karşılanmadığı için ana-baba o denli ilgisiz ve/veya saldırgandır ki çocuk ihmal ve reddedildiğini hisseder (Whirter ve Acar, 1998).

Bu tutumda ana babalar çocukları çevreye kasıtlı olarak zarar verse bile büyük bir hoşgörü ile karşılarlar. Çocuğa, davranışını kabul etmediklerini belirtmekten kaçınırlar. Çocuğun her istediğini yerine getirmek için çaba harcarlar. Eğitim anlayışlarında cezanın yeri yoktur. Anne babanın çocuğu yönetmesi gerekirken, çocuk anne babayı yönetmeye çalışır. Ailede uygulanan eğitim çocuk merkezlidir (Çağdaş ve Seçer, 2004).

Yurtiçi Ve Yurt Dışı Yapılan Yayınlar

Graham ve Davey (1994), Kaygı, sosyal problem çözme yetenekleri ve sosyal problem çözme güvenini inceledikleri araştırmasında, problem çözme sürecinde, kaygının derecesi, hem zayıf problem çözme güveniyle hem de zayıf algı kontrolüyle önemli derecede ilgili bulurlarken, kaygının derecesi ile problem çözme kabiliyeti arasında ilişki bulmamışlardır (Akt. Arslan, 2001).

Kasap (1997), Sosyo-Ekonomik düzeye göre problem çözme başarısı ile problem çözme tutumunu inceleyen araştırmasında, problem çözme yönünde kendisine karşı olumlu tutum geliştirmiş öğrencilerin problem çözmede daha başarılı oldukları, problem çözme tutum ve başarısının, alt ve üst sosyo ekonomik gruplarda cinsiyete göre farklılaşmakta olduğunu bulmuştur. Ayrıca araştırma sonucunda problem çözme tutumunun sosyo ekonomik seviyeye göre farklılık gösterdiği, üst sosyo ekonomik düzey öğrencilerinin bu konuda kendilerine karşı daha olumlu bir tutum geliştirdikleri tespit edilmiştir (Akt. Çetinkale, 2006).

Taylan (1990), 226 üniversite öğrencisinde Problem Çözme Envanterini kullanarak, öğrencilerin cinsiyet, sınıf ve öğrenim görülen programa göre, problem çözme becerisi algısının farklılık gösterip göstermediğini incelemiştir. Sonuçlar, PÇE toplam puanlarının öğrencilerin öğrenim gördükleri programa göre farklı olduğunu; cinsiyet ve sınıf düzeyine göre ise farklılık olmadığını göstermiştir.

Ayrıca sınıf ve program birlikte alındığında, anlamlı farklılıkların olduğu ve sosyal programların birinci sınıfta okuyan öğrencilerin problem çözme becerisi algılarının en düşük olduğu görülmüştür. Son sınıflarda ise programa göre problem çözme puanlarında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir.

Basmacı (1998) tarafından yapılan, üniversite öğrencilerinin problem çözme becerilerini algılamalarını bazı değişkenler açısından incelediği çalışmada, demokratik anne-baba tutumu ile problem çözme becerisi arasında pozitif bir ilişki olmasına rağmen, otoriter anne-baba tutumu ile problem çözme becerisi arasında ilişki bulunmamıştır. Annelerini demokratik olarak algılayan öğrencilerin problem çözme becerileri, annelerini otoriter olarak algılayan öğrencilerin problem çözme becerilerinden yüksek, babalarını demokratik olarak algılayan öğrencilerin problem çözme becerileri, babalarını otoriter olarak algılayan öğrencilerin problem çözme becerilerinden yüksek bulunmuştur. Ayrıca, anne-babanın öğrenim durumu, öğrencinin doğum yeri, öğrenim gördüğü bölümün, özel yetenek, sayısal ve sözel ağırlıklı olması ve cinsiyetin üniversite öğrencilerinin problem çözme becerilerini algılamalarına önemli bir etkisi görülmemiştir.

Baldwin (1995) otoriter davranışlar sergileyen ana - babaların çocukları ile demokratik tutuma sahip anne babaların çocuklarını incelemiştir. Araştırma sonucunda demokratik tutumun egemen olduğu aile ortamında yetişen çocukların olumlu kişilik özelliklerine sahip olduğu, otoriter tutumun egemen olduğu ailelerde yetişen çocukların çok kararsız bir ruh hali içinde oldukları, yeni fikirler üretmedikleri, yeteneklerinin olmadığı, daha fazla korku ve endişe içinde oldukları saptanmıştır. Anne ve babaların demokratik tutumunun çocuğun kişilik gelişimi üzerinde oldukça olumlu bir etki yarattığı ve gelişim sürecini hızlandırıcı bir etkiye sahip olduğu sonucuna varılmıştır.

Düzakın (2004) tarafından yapılan çalışmada, lise öğrencilerinin problem çözme becerileri bazı değişkenler (anne baba tutumları, okul türü, sınıf düzeyi, öğrencinin kardeşler arasında sahip olduğu doğum sırası, kardeş sayısı, cinsiyet) açısından incelenmiştir. Araştırma grubunu 2002-2003 öğretim yılında Ankara ilindeki üç Anadolu lisesi, üç Genel lisede yer alan toplam 836 öğrenci

oluşturmuştur. Araştırmada ölçme aracı olarak, Problem Çözme Envanteri ve Ana Baba Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; lise öğrencilerinde problem çözme becerisinin anne tutumuna göre farklılaşmadığı, babanın tutumuna göre ise farklılaştığı bulunmuştur. Annenin “demokratik” ya da “otoriter” olarak algılanması problem çözme becerisi üzerinde etkili bulunmamıştır. Ancak, babasını “demokratik” olarak algılan öğrencilerin problem çözme becerilerinin babasını “otoriter” olarak algılayan öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur. Anne ve babasını “demokratik” olarak algılayan öğrencilerin, anne ve babasını “otoriter” olarak algılayan öğrencilerden daha yüksek problem çözme becerisine sahip olduğu bulunmuştur. Ayrıca, öğrencilerin problem çözme becerilerinin Anadolu lisesinde öğrenim gören öğrenciler lehine anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre problem çözme becerileri anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Bu bulguyla cinsiyetin problem çözme becerisi üzerinde etkili bir değişken olduğu kanısına varılmıştır. Diğer değişkenlere (kardeş sayısı, sınıf düzeyi ve doğum sırası) göre problem çözme becerisinde anlamlı düzeyde bir fark bulunamamıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evreni ve örnekleme, veri toplama araçları ile toplanan verilerin değerlendirilmesinde kullanılan istatistiksel yöntemler üzerinde durulmuştur

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, ilişkisel tarama modeline uygun olarak gerçekleştirilmiştir. İlköğretim sekinci sınıf öğrencilerinin sosyal problem çözme puanlarının (Probleme Olumlu Yönelim, Probleme Olumsuz Yönelim, Akılcı Problem Çözme, İçtepesel-Dikkatsiz Yaklaşım, Kaçınan Yaklaşım, Toplam Sosyal Problem Çözme) cinsiyet, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu değişkenlerine göre farklılaşım farklılaşmadığı, ayrıca algılanan anne baba tutumlarının sosyal problem çözme puanlarını açıklama gücü incelenmiştir.

Çalışma Evreni -Örnekleme

Araştırmanın çalışma evreni Konya İl merkezinde öğrenim görmekte olan ilköğretim sekizinci sınıf öğrencileridir. Araştırmanın örnekleme merkez ilçelere bağlı (Meram, Selçuklu ve Karatay) okullarda öğrenim görmekte olan ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinden tesadüfi küme örnekleme yöntemi ile seçilmiştir.

Araştırma örnekleme 191'i kız 147'si erkek olmak üzere toplam 338 öğrenciden oluşmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada sosyal problem çözme yaklaşımlarını belirlenmesi amacıyla "Sosyal Problem Çözme Envanteri-R" ve algılanan anne baba tutumlarının belirlenebilmesi amacıyla Ana-Baba Tutumu Envanteri" kullanılmıştır. Öğrencilerin özgül nitelikleriyle ilgili bilgileri elde etmek için ayrıca kişisel bilgi formu kullanılmamış, araştırmanın diğer değişkenleri (cinsiyet, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu) ile ilgili veriler ölçekler üzerinde belirtilen sorularla toplanmıştır.

Araştırmada kullanılan bu veri toplama araçlarına ilişkin tanıtıcı bilgiler aşağıda verilmiştir.

Sosyal Problem Çözme Envanteri

Bu araştırmada D’Zurilla ve Nezu (1990) tarafından geliştirilen ve Maydeu-Olivares ve D’Zurilla (1996) tarafından yeniden gözden geçirilen ve Dora (2003) tarafından Türkçe’ye uyarlanan Sosyal Problem Çözme Envanteri Sosyal problem çözme envanteri kullanılmıştır.

Sosyal problem çözme Envanteri’nin (SPÇ)’nin orijinal formu 52 madde, 5 alt ölçekten (Probleme Olumlu Yönelme, Probleme olumsuz yönelme, Akılcı Problem Çözme, İçtepisel-Dikkatsiz Yaklaşım, Kaçınan Yaklaşım) oluşmaktadır. Sosyal Problem çözme envanterinden alınan yüksek daha yapıcı, daha etkili problem çözme bu karşı alınan düşük sosyal problem çözme puanı faydasız, etkisiz problem çözme ifade etmektedir. Sosyal Problem envanteri 13 yaş ve üzeri bireylere uygun olarak geliştirilmiştir.

Sosyal Problem Çözme Envanteri-R’nin geçerliği farklı yöntemlerle değerlendirilmiştir (D’Zurilla, Nezu ve Maydeu-Olivares). İlk olarak doğrulayıcı faktör analizi kullanılarak envanterin yapısal geçerliği incelenmiştir. İkinci olarak sosyal problem çözme envanterinin alt ölçekleri arasındaki korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Probleme olumlu yönelim ve akılcı problem çözme arasında probleme olumsuz yönelim alt ölçeği ile içtepisel-dikkatsiz yaklaşım ve kaçınan yaklaşım arasında yüksek korelasyon bulunmuştur. Üçüncü olarak benzer ölçüt geçerliliği sağlamak amacıyla Heppner ve Petersen’nin problem çözme envanteri kullanılmış iki ölçek arasında orta ve ortanın üzerinde (0.33 ile 0.75 arası) korelasyon katsayıları bulunmuştur. Sosyal Problem çözme Envanterinin yordayıcı geçerliliğini değerlendirmek için envanterin ölçekleri ile psikolojik sağlık ve sosyal yeterliği ölçen envanterler arasındaki korelasyonlar hesaplanmış, probleme olumlu yönelim ve akılcı problem çözme alt ölçekleri ile benlik saygısı, yaşam doyumu, Farklı bakış, , sosyal uyum, Kişilerarası yeterlik, sosyal beceriler arasındaki pozitif yönlü, probleme olumsuz yönelim, içtepisel-dikkatsiz ve kaçınan yaklaşım alt ölçekleri ile benlik saygısı, yaşam doyumu, Farklı bakış, sosyal uyum, Kişilerarası

yeterlik, sosyal beceriler arasında negatif yönlü ilişki olduğu bulunmuştur. Ölçeğin ayrıştırmacı geçerliliğinde ise sosyal problem çözme süreci ile ilişkisi olmayan ya da çok az ilişkisi olduğuna inanılan yapılarla envanterin ilişkisi incelenmiştir (D'Zurilla, Nezu ve Maydeu-Oluvarés, 1996).

Sosyal problem çözme envanterinin güvenirlik katsayıları, birbirinden bağımsız iki grup üniversite öğrencileri, orta yaşlı yetişkinler, yaşlı yetişkinler olmak üzere dört örneklem grubunda gerçekleştirilmiştir. Alt ölçeklerin her biri için yüksek iç tutarlık katsayıları (.79 ile .95 arasında) bulunmuştur. Üç hafta ara ile yapılan test tekrar test güvenirlik katsayıları üniversite öğrenci grubunda için .68 ile .91 arasında bulunmuştur (D'Zurilla, Nezu ve Maydeu-Oluvarés, 1996).

Ölçeğin Türkçeye geçerlik güvenirlik çalışmaları Dora (2003) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin Türkçeye çevirisi Psikolojik Danışma ve Rehberlik alanında iki öğretim üyesi ve İngilizce mütercim tercümanlık bölümünden bir öğretim üyesi tarafından yapılmış anlam açısından orijinal formla aynı olduğuna karar verilmiştir. Ölçeğin İngilizce ve Türkçe formlar İngilizce Mütercim ve Tercümanlık bölümündeki 10 öğrenciye uygulanmış envanterden alınan puanları arasında korelasyon katsayısı .82 olarak bulunmuştur. Ölçeğin geçerlik çalışmaları 689 üniversite öğrencisi üzerinde gerçekleştirilmiştir. Geçerlik çalışmalarında için ilk olarak ölçeğin orijinal ve Türkçe formunun faktör yapılarını karşılaştırmak için doğrulayıcı faktör analizi yapılmış, analiz sonucunda iki formun faktör yapılarının benzer olduğu bulunmuştur. İkinci olarak Sosyal Problem Çözme Envanteri-R'nin alt ölçekleri arasındaki korelasyonları hesaplanmış ve katsayılar .49 (Probleme Olumlu Yönelim ile Akılcı Problem Çözme) ile -.15 (Probleme Olumlu Yönelim ile İçtepisel Dikkatsiz Yaklaşım) arasında bulunmuştur. Ölçeğin benzer ölçek geçerliliği Problem Çözme Envanterinin ölçekleri arasındaki korelasyon katsayıları -.44 ile .59 arasında bulunmuştur (Dora, 2003).

Ölçeğin güvenirlik çalışmaları için ölçeğin envanterin tümünün ve alt ölçeklerin iç tutarlık katsayıları hesaplanmış, envanterin tümü için iç tutarlık katsayısı .74 ölçeklerin iç tutarlık katsayısı .36 ile .90 arasında bulunmuştur (Dora, 2003).

Ölçeğin ilköğretim sekizci sınıf öğrencilerine yönelik uyarlama çalışmaları, ölçeğin Türkçe uyarlama çalışmalarına (Dora, 2003) dayalı olarak araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçek maddelerinin ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerine uygun olmadığına karar vermek için öncelikle ölçek geliştirme uzmanlarınca alt boyut ve madde bazında tüm ifadeler incelenmiş ve ön deneme uygulamasının yapılmasına karar verilmiştir. Bu şekilde uzman görüşlerine dayalı madde ve test geçerliği sağlanmaya çalışılmıştır. Ölçeğin niceliksel standardizasyonu için araştırma örneklemine denk bir gruba deneme uygulaması yapılmıştır. Ölçeğin deneme grubu ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinden oluşan toplam 194 öğrenciden oluşmuştur.

Ölçek beş alt ölçekten oluştuğu için ölçeğin tümüne ve her bir alt boyutta Cronbach α katsayısı, madde bazında ise madde-test korelasyonları hesaplanmıştır. Ölçeğin tümüne ait Cronbach alfa katsayısı .82 , probleme olumlu yönelim alt ölçeği için Cronbach α katsayısı .71, probleme olumsuz yönelim alt ölçeği için .74, akılcı problem çözme alt ölçeği için .90, içtepiksel-dikkatsiz yaklaşım için, .73, kaçınan yaklaşım alt ölçeği için .69 olarak bulunmuştur.

Ana-Baba Tutumu Envanteri

Araştırmada öğrencilerin ana-baba tutumlarını belirlemek için Kuzgun(1972; Akt. Kuzgun ve Eldeleklioğlu, 2005) tarafından geliştirilmiş ve Eldeleklioğlu (1993) tarafından revize edilmiş olan Ana-Baba Tutumu Envanteri kullanılmıştır. Envanterin Demokratik Ana-Baba Tutumu, Otoriter Ana-Baba Tutumu ve Koruyucu-İstekçi Ana-Baba Tutumu olmak üzere üç ana alt boyutu bulunmaktadır.

Uygulamada, maddelere verilecek yanıtların 5 basamaklı Likert tipi bir ölçekte derecelenmesi istenmiştir.

Ana-Baba Tutumu Envanteri toplam 40 maddeden oluşmaktadır. Öğrenci envanterdeki her madde için cevaplar 1'den 5'e kadar derecelendirilmiştir. Dereceleme şöyle yapılmıştır; Hiç uygun değil (1), Çok az uygun (2), Kısmen uygun (3), Oldukça uygun (4), Tamamen uygun (5) şıklarından birini

işaretlemesine göre puan almaktadır. Deneklerden her maddeyi okuyup, ana ve babaları için en uygun ifadenin (cevabın) yanına işaret koymaları istenmiştir. Hesaplamalar, 1'den 5'e kadar derecelenmiş bu puanlar üzerinde yapılmıştır.

Demokratik Ana Baba Tutumunu Ölçen Maddeler; çocuğuna karşı içten sevgi ve saygı duyan, çocuğunun ihtiyaçlarına karşı duyarlı olan, yaşına göre çocuğu kendisiyle ilgili bazı kararları almaya teşvik eden, çocuğun görüşlerine değer veren, sözel iletişime olanak sağlayan, hemen hemen her konuda çocuğuna iyi bir rehber olan ana-baba tutumlarını içerir. Demokratik Ana-Baba Tutumu alt ölçeği 15 maddeden oluşmaktadır.

Otoriter Ana Baba Tutumunu Ölçen Maddeler; çocuktan mutlak itaat bekleyen, çocukla sözel iletişime pek yer vermeyen, istek ve emirlerinin tartışmasız yerine getirilmesini isteyen, çocuğu yerine göre kendini yönetebilecek ve kendi hakkındaki kararları alabilecek güçte görmeyen ve her türlü kararı kendisi alan ana-baba tutumlarını içerir. Otoriter Ana-Baba Tutumu alt ölçeği 15 maddeden oluşmaktadır.

Koruyucu-İstekçi Ana Baba Tutumunu Ölçen Maddeler; çocuktan ayrılmakta güçlük çeken, onlar yerine kararlar alan, onlardan kusursuz işler bekleyen, çocuğun bağımsız olmasından korkan, onun tüm davranışlarının kontrolleri altında olmasını isteyen, çocuğun iş ve sorumlulukları yüklenen ana baba tutumlarını içerir. Koruyucu-İstekçi Ana Baba Tutumu alt ölçeği 10 maddeden oluşup, 10 maddenin 3'ü "koruyucu" 7'si "istekçi" tutumu ölçen maddelerdir.

Anne baba tutumlarının güvenilirliğinin belirlenmesi amacıyla iç tutarlık katsayıları hesaplanmış, demokratik tutum için .89, koruyucu istekçi tutum için, .82 ve otoriter tutum için .78 olarak hesaplanmıştır (Kuzgun ve Eldeleklioğlu, 2005).

Verilerin Toplanması ve Analizi

Verilerin Toplanması

Verileri toplamak amacıyla daha önce tesadüfi olarak belirlenen örneklem grubundaki okul ve sınıflara ölçeklerin uygulanacağı saatler belirlenmiştir.

Kararlaştırılan saatlerde “Sosyal Problem Çözme Envanteri” ve “Algılanan anne baba tutumu envanteri” birlikte uygulanmıştır. Araştırmanın bağımsız değişkenlerinden olan öğrencilerin özlük nitelikleriyle ilgili bilgileri elde etmek için ayrıca bir bilgi formu kullanılmamış, gerekli bilgiler ölçekler üzerinde belirtilen sorularla toplanmıştır. Uygulamadan önce ölçeklerle ilgili yönergeler okunmuş ve uygulamayla ilgili bir bilgi verilmiştir. Uygulama yaklaşık 20-25 dakika sürmüştür.

Verilerin Analizi

İlk aşamada ölçekler ayrı ayrı değerlendirilmiş, ölçekleri eksik ya da öğrenciler örneklemeden çıkarılmıştır.

Bu araştırmanın bağımsız değişkenleri; “cinsiyet, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu” ve algılanan anne-baba tutumları (demokratik, koruyucu, ve otoriter)”ndan oluşmaktadır. Bağımlı değişkenler ise sosyal problem çözmedir (Probleme Olumlu Yönelim, Probleme Olumsuz Yönelim, Akılcı Problem Çözme, İçtepesel-dikkatsiz Yaklaşım, Kaçınan Yaklaşım). Verilerin istatistiksel analizi bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkenler üzerindeki etkilerini ortaya koyacak bir desen içinde ele alınmıştır. Her iki ölçekten elde edilen puan dağılımları bilgisayara cinsiyet, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu değişkenlerine göre kodlanarak girilmiştir. Kodlama işleminden sonra verilerin analizi için SPSS 14.0 paket programı kullanılmıştır.

Probleme Olumlu Yönelim, Probleme Olumsuz Yönelim, Akılcı Problem Çözme, İçtepesel-dikkatsiz Yaklaşım, Kaçınan Yaklaşım puan ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre grupların ortalamaları arasındaki farkın önem kontrolü t testi ile yapılmıştır. Anne eğitim durumu, baba eğitim durumu değişkenlerine göre sosyal problem çözmenin farklılaşp farklılaşmadığının belirlenebilmesi amacıyla tek yönlü varyans analizi yapılmış, farklılaşma çıkan durumlarda kaynağın belirlenmesi amacıyla ileri analiz olarak tukey testi kullanılmıştır.

Algılanan anne baba tutumlarının sosyal problem çözmeyi açıklama gücünün belirlenmesinde çoklu regresyon analizi kullanılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde alt problemlerle ilgili bulgulara yer verilmiştir. Öncelikle ilköğretim sekinci sınıf öğrencilerinin sosyal problem çözme puanlarının (Probleme Olumlu Yönelim, Probleme Olumsuz Yönelim, Akılcı Problem Çözme, İçtepesel-Dikkatsiz Yaklaşım, Kaçınan Yaklaşım, Toplam Sosyal Problem Çözme) cinsiyet, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Daha sonra Algılanan anne baba tutumunun sosyal problem çözme puanlarını (Probleme Olumlu Yönelim, Probleme Olumsuz Yönelim, Akılcı Problem Çözme, İçtepesel-Dikkatsiz Yaklaşım, Kaçınan Yaklaşım, Toplam Sosyal Problem Çözme) puanlarını açıklama gücü incelenmiştir.

1. Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulgular

Cinsiyet değişkenine göre sosyal problem çözme puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığı t testi ile incelenmiş sonuçlar alt problemlerin sırasına uygun olarak verilmiştir.

Tablo 1:
Cinsiyet Değişkenine Göre Öğrencilerin
Probleme Olumlu Yönelim Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	t	Önemlilik düzeyi
Kız	191	12,2408	4,003		0.551
Erkek	147	11,9592	4,520	,597	P>0.05 Önemsiz

Tablo 1 incelendiğinde kız öğrencilerin probleme olumlu yaklaşım puan ortalamaları 12.24 erkek öğrencilerin ise 11.95 olarak gözlenmiştir. Puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı t testi ile incelenmiş elde edilen 0.597 t değeri 0.05 anlamlılık düzeyinde anlamlı bulunmamıştır. Bu sonuca göre kız ve erkek öğrencilerin probleme olumlu yaklaşım puanları arasında anlamlı düzeyde fark yoktur.

Tablo 2:
Cinsiyet Değişkenine Göre Öğrencilerin
Probleme Olumsuz Yönelim Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	t	Önemlilik düzeyi
Kız	191	15,7801	7,843	2.537	0,012
Erkek	147	13,6122	7,745		P<0.05 Önemli

Tablo 2 incelendiğinde kız öğrencilerin probleme negatif yaklaşım puan ortalamaları 15.78 erkek öğrencilerin ise 13.61 olarak gözlenmiştir. Puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı t testi ile incelenmiş elde edilen 2.537 t değeri 0.05 anlamlılık düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu sonuca göre kız öğrencilerin probleme olumsuz yaklaşım puan ortalamaları erkek öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksektir.

Tablo 3:
Cinsiyet Değişkenine Göre Öğrencilerin
Akılcı Problem Çözme Toplam Puanlarının Karşılaştırılması

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	t	Önemlilik düzeyi
Kız	191	53,03	13,926	2.511	0,013
Erkek	147	49,04	14,904		P<0.05 Önemli

Tablo 3 incelendiğinde kız öğrencilerin akılcı problem çözme toplam puan ortalamaları 53.03 erkek öğrencilerin ise 49.04 olarak gözlenmiştir. Puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı t testi ile incelenmiş elde edilen 2.511 t değeri 0.05 anlamlılık düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu sonuca göre kız öğrencilerin akılcı problem çözme toplam puan ortalamaları erkek öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksektir.

Tablo 4:
Cinsiyet Değişkenine Göre Öğrencilerin
İçtepesel -Dikkatsiz Yaklaşım Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	t	Önemlilik düzeyi
Kız	191	13,07	6,679		0,005
Erkek	147	15,17	6,950	-2.798	P<0.05 Önemli

Tablo 4 incelendiğinde kız öğrencilerin içtepesel dikkatsiz yaklaşım ortalamaları 13.07 erkek öğrencilerin ise 15.17 olarak gözlenmiştir. Puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı t testi ile incelenmiş elde edilen 2.798 t değeri 0.05 anlamlılık düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu sonuca göre erkek öğrencilerin içtepesel dikkatsiz yaklaşım puan ortalamaları kız öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksektir.

Tablo 5:
Cinsiyet Değişkenine Göre Öğrencilerin
Kaçıngan Yaklaşım Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	t	Önemlilik düzeyi
Kız	191	5,76	4,343		0,000
Erkek	147	7,70	4,941	3.766	P<0.05 Önemli

Tablo 5 incelendiğinde kız öğrencilerin kaçıngan yaklaşım puan ortalamaları 5.76 erkek öğrencilerin ise 7.70 olarak gözlenmiştir. Puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı t testi ile incelenmiş elde edilen 2.196 t değeri 0.05 anlamlılık düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu sonuca göre erkek öğrencilerin problemi kaçıngan puan ortalamaları erkek öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksektir.

Tablo 6:
Cinsiyet Değişkenine Göre Öğrencilerin
Toplam Sosyal Problem Çözme Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	t	Önemlilik düzeyi
Kız	191	13,36	2,432	2.075	0,061
Erkek	147	12,88	2,631		P>0.05 Önemsiz

Tablo 6 incelendiğinde kız öğrencilerin toplam sosyal problem çözme puan ortalamaları 13.36 erkek öğrencilerin ise 12.88 olarak gözlenmiştir. Puan ortalamaları arasındaki farkın önem kontrolü t testi ile yapılmış elde edilen 2.075 t değeri 0.05 anlamlılık düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu sonuca göre kız öğrencilerin sosyal problem çözme puan ortalamaları erkek öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksektir.

2. Anne Eğitim Durumu Değişkenine İlişkin Bulgular

Tablo 7:
Öğrencilerinin Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre
Probleme Olumlu Yönelim Puanlarına İlişkin n, $\bar{X}$ ve Ss Değerleri

	N	$\bar{X}$	Ss
okuryazardeğil	26	10,76	4,537
ilkokul	165	11,97	4,120
ortaokul	52	12,44	4,060
lisemezunu	59	12,67	4,137
universite mezunu	36	12,36	4,858

Tablo 7 incelendiğinde ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin probleme olumlu yönelim puan ortalamaları anne eğitim durumu okur yazar olmayan öğrencilerde 10.76; anne eğitim durumu ilkokul olanlarda 11.97; ortaokul mezunu olanlarda 12.44, lise mezunu olanlarda 12.67; üniversite mezunu olanlarda 12.36 olarak gözlenmiştir. Ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı varyans analizi ile test edilmiş sonuçlar tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8:
Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre
Öğrencilerinin Probleme Olumlu Yaklaşım Puanlarına İlişkin Varyans Analizi
Sonuçları

Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	P-Değeri
Gruplar Arasında	76,734	4	19,184	1,072	,370
Gruplar İçinde	5958,532	333	17,893		
Toplam	6035,266	337			

Tablo 8 incelendiğinde anne eğitim durumu değişkenine göre probleme olumlu yaklaşım puan ortalamalarının farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin elde edilen 1.072 F değeri 0.05 anlamlılık düzeyinde anlamlı bulunmamıştır. Bu sonuca göre probleme olumlu yaklaşım puanları anne eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

Tablo 9:
Öğrencilerinin Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre
Probleme Olumsuz Yönelim Puanlarına İlişkin n, $\bar{X}$ ve Ss Değerleri

	N	$\bar{X}$	Ss
okuryazardegil	26	19,38	8,005
ilkokul	165	15,41	7,866
ortaokul	52	13,57	8,584
lisemezunu	59	13,44	6,948
universite mezunu	36	13,02	6,805

Tablo 9 incelendiğinde ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin probleme olumsuz yönelim puan ortalamaları, anne eğitim durumu okur yazar olmayan öğrencilerde 19.38; anne eğitim durumu ilkokul olanlarda 15.41; ortaokul mezunu olanlarda 15.57, lise mezunu olanlarda 14.44; üniversite mezunu olanlarda 13.02 olarak gözlenmiştir. Ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı varyans analizi ile test edilmiş sonuçlar tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10:
Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Öğrencilerinin
Probleme Olumsuz Yaklaşım Puanlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	P-Değeri
Gruplar Arasında	907,714	4	226,928	3,792	,005 P<0.05 Önemli
Gruplar İçinde	19930,3 37	333	59,851		
Toplam	20838,0 50	337			

Tablo 10 incelendiğinde anne eğitim durumu değişkenine göre probleme olumsuz yaklaşım puan ortalamalarının farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin yapılan varyans analizi sonucunda elde edilen 3.392 F değeri 0.05 anlamlılık düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Farklılaşmanın kaynağının belirlenmesi amacıyla tukey testi yapılmış sonuçlar tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11:
Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Öğrencilerinin
Probleme Olumsuz Yaklaşım Puan Ortalamalarına İlişkin Tukey Testi
Sonuçları

(I) aed	(J) aed	Ortalamalar arası Fark	Std. Hata	P-Değeri
Okuryazar değil	ilkokul	3,97249	1,63239	,109
	ortaokul	5,80769(*)	1,85821	,016
	lisemezunu	5,94394(*)	1,82109	,011
	universite mezunu	6,35684(*)	1,99110	,013

Tablo 11 incelendiğinde anne eğitim durumu okuryazar olmayan öğrencilerin (19.38) puan ortalamaları anne eğitim durumu ortaokul (15.57), lise mezunu (14.44) ve üniversite mezunu olanlardan (13.02) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Yapılan diğer ikili karşılaştırmalarda anlamlı düzeyde farklılaşmanın olmadığı görülmüştür.

Tablo 12:
Öğrencilerinin Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Akılcı Problem Çözme Alt Ölçek Puanlarına İlişkin n, $\bar{X}$ ve Ss Değerleri

	N	$\bar{X}$	Ss
okuryazardegil	26	43,92	11,447
ilkokul	165	50,67	14,065
ortaokul	52	53,09	15,288
lisemezunu	59	53,67	15,316
universite mezunu	36	52,97	14,417

Tablo 12 incelendiğinde ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin akılcı problem çözme alt ölçek puan ortalamaları anne eğitim durumu okur yazar olmayan öğrencilerde 43.92; anne eğitim durumu ilkokul olanlarda 50.67; ortaokul mezunu olanlarda 53.09, lise mezunu olanlarda 53.67; üniversite mezunu olanlarda 52.97 olarak gözlenmiştir. Ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı varyans analizi ile test edilmiş sonuçlar tablo 13'te verilmiştir.

Tablo 13:
Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Öğrencilerinin Akılcı Problem Çözme Alt Ölçek Puanlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	P-Değeri
Gruplar Arasında	2081,868	4	520,467	2,529	,040 P<0.05 Önemli
Gruplar İçinde	68524,546	333	205,779		
Toplam	70606,414	337			

Tablo 13 incelendiğinde anne eğitim durumuna göre öğrencilerin akılcı problem çözme alt ölçek puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür (F=2.529, P<0.05). Farklılaşmanın kaynağının belirlenmesi amacıyla tukey testi yapılmış sonuçlar tablo 14'te verilmiştir.

Tablo 14:
Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Öğrencilerinin Akılcı Problem Çözme Alt Ölçek Puan Ortalamalarına İlişkin Tukey Testi Sonuçları

(I) aed	(J) aed	Ortalama r arası Fark	Std. Hata	P- Değeri
Okuryazardeğil	ilkokul	-6,74965	3,02684	,171
	ortaokul	-9,17308	3,44556	,062
	lisemezunu	-9,75489(*)	3,37674	,033
ilkokul	üniversite mezunu	-9,04915	3,69198	,105
	ortaokul	-2,42343	2,28133	,826
	lisemezunu	-3,00524	2,17599	,640
ortaokul	üniversite mezunu	-2,29949	2,63880	,907
	lisemezunu	-,58181	2,72857	1,000
	üniversite mezunu	,12393	3,11021	1,000
lise	üniversite mezunu	,70574	3,03379	,999

Tablo 14 incelendiğinde anne eğitim durumu lise mezunu olan öğrencilerin (53.67) akılcı problem çözme alt ölçek puan ortalamaları anne eğitim durumu okuryazar olmayan öğrencilerin (43.92) puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Yapılan diğer ikili karşılaştırmalarda anlamlı düzeyde farklılaşmanın olmadığı görülmüştür.

Tablo 15:
Öğrencilerinin Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre İçtepesel Dikkatsiz Yaklaşım Alt Ölçeği Puanlarına İlişkin n, $\bar{X}$ ve Ss Değerleri

	N	$\bar{X}$	Ss
okuryazardeğil	26	20,3846	6,99758
ilkokul	165	14,0121	6,65251
ortaokul	52	13,1154	7,33954
lisemezunu	59	13,3220	5,79072
üniversite mezunu	36	11,6389	6,31168

Tablo 15 incelendiğinde öğrencilerinin içtepesel dikkatsiz yaklaşım puan ortalamaları, anne eğitim durumu okur yazar olmayan öğrencilerde 20.38, anne eğitim durumu ilkokul olanlarda 14.01; ortaokul mezunu olanlarda 13.11; lise mezunu olanlarda 13.32; üniversite mezunu olanlarda 11,63 olarak gözlenmiştir.

Ortalamlar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı varyans analizi ile test edilmiş, elde edilen sonuçlar tablo 16’da verilmiştir.

Tablo 16:
Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Öğrencilerinin İçtepesel Dikkatsiz Yaklaşım Alt Ölçeği Puanlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	P-Değeri
Gruplar Arasında	1328,349	4	332,087	7,591	,000 P<0.05 Önemli
Gruplar İçinde	14568,624	333	43,750		
Toplam	15896,973	337			

Tablo 16 incelendiğinde anne eğitim durumu değişkenine göre öğrencilerin içtepesel dikkatsiz yaklaşım alt ölçeği puan ortalamalarına ilişkin elde edilen 7.591 F değeri 0.05 anlamlılık düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu sonuç anne eğitim durumuna göre öğrencilerin içtepesel dikkatsiz yaklaşım alt ölçeği puan ortalamalarının farklılaştığını göstermektedir. Farklılaşmanın kaynağının belirlenmesi amacıyla tukey testi yapılmış sonuçlar tablo 17’de verilmiştir.

Tablo 17:
Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Öğrencilerinin İçtepesel Dikkatsiz Yaklaşım Alt Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin Tukey Testi Sonuçları

(I) aed	(J) aed	Ortalamalar arası Fark	Std. Hata	P-Değeri
Okuryazar değil	ilkokul	6,37249(*)	1,39565	,000
	ortaokul	7,26923(*)	1,58872	,000
	lisemezunu	7,06258(*)	1,55698	,000
	universite mezunu	8,74573(*)	1,70234	,000
ilkokul	ortaokul	,89674	1,05190	,914
	lisemezunu	,69009	1,00333	,959
	universite mezunu	2,37323	1,21672	,293
ortaokul	lisemezunu	-,20665	1,25812	1,000
	universite mezunu	1,47650	1,43409	,842
lise	universite mezunu	1,68315	1,39885	,750

Tablo 17 incelendiğinde anne eğitim durumu okur yazar olmayan öğrencilerin içtepesel-dikkatsiz yaklaşım puan ortalamalarının anne eğitim durumu

ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite olan öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür. Yapılan diğer ikili karşılaştırmalarda anlamlı düzeyde farklılaşma gözlenmemiştir.

Tablo 18:
Öğrencilerinin Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Kaçınan Yaklaşım Alt Ölçeği Puanlarına İlişkin n, $\bar{X}$ ve Ss Değerleri

	N	$\bar{X}$	Ss
okuryazardegil	26	9,8462	4,97749
ilkokul	165	6,7515	4,56579
ortaokul	52	5,3462	3,40060
lisemezunu	59	6,8475	5,54547
universite mezunu	36	5,0833	4,14987

Tablo 18 incelendiğinde öğrencilerinin kaçınan yaklaşım alt ölçeği puan ortalamaları, anne eğitim durumu okur yazar olmayan öğrencilerde 9.84, anne eğitim durumu ilkokul olanlarda 6.75; ortaokul mezunu olanlarda 5.34; lise mezunu olanlarda 6.84; üniversite mezunu olanlarda 5.083 olarak gözlenmiştir. Ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı varyans analizi ile test edilmiş sonuçlar tablo 19'da verilmiştir.

Tablo 19:
Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Öğrencilerinin Kaçınan Yaklaşım Alt Ölçeği Puanlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	P- Değeri
Gruplar Arasında	445,885	4	111,471	5,292	,000 P<0.05 Önemli
Gruplar İçinde	7014,343	333	21,064		
Toplam	7460,228	337			

Tablo 19 incelendiğinde öğrencilerinin kaçınan yaklaşım alt ölçeği puan ortalamalarının anne eğitim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin yapılan varyans analizi sonucunda elde edilen 5.292 F değeri 0.05 anlamlılık düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Farklılaşmanın hangi gruplardan kaynaklandığının belirlenmesi amacıyla tukey testi yapılmış sonuçlar tablo 20'de verilmiştir.

Tablo 20:
Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Öğrencilerinin Kaçınan Yaklaşım Alt Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin Tukey Testi Sonuçları

(I) aed	(J) aed	Ortalamalar arası Fark	Std. Hata	P-Değeri
Okuryazar değil	ilkokul	3,09464(*)	,96841	,000
	ortaokul	4,50000(*)	1,10238	,000
	lisemezunu	2,99870(*)	1,08036	,000
	üniversite mezunu	4,76282(*)	1,18122	,000
ilkokul	ortaokul	1,40536	,72989	,914
	lisemezunu	-,09594	,69619	,959
	üniversite mezunu	1,66818	,84426	,293
ortaokul	lisemezunu	-1,50130	,87298	1,000
	üniversite mezunu	,26282	,99508	,842
lise	üniversite mezunu	1,76412	,97063	,750

Tablo 20 incelendiğinde anne eğitim durumu okur yazar olmayan öğrencilerin kaçınan yaklaşım alt ölçek puan ortalamaları anne eğitim durumu ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite olan öğrencilerin puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür. Yapılan diğer ikili karşılaştırmalarda anlamlı düzeyde farklılaşma gözlenmemiştir.

Tablo 21:
Öğrencilerinin Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Toplam Sosyal Problem Çözme Puanlarına İlişkin n, $\bar{X}$ ve Ss Değerleri

	N	$\bar{X}$	Ss
okuryazar değil	26	10,96	2,077
ilkokul	165	13,02	2,438
ortaokul	52	13,71	2,452
lisemezunu	59	13,56	2,556
üniversite mezunu	36	13,92	2,495

Tablo 21’de anne eğitim durumu okur yazar olmayan öğrencilerin toplam sosyal problem çözme puan ortalamaları 10.96, ilkokul mezunu olanların 13.02, ortaokul mezunu olanların 13.71, lise mezunu olanların 13.56, üniversite mezunu olanların 13.92 olduğu görülmektedir. Puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı varyans analizi ile test edilmiş sonuçlar tablo 22’de verilmiştir.

Tablo 22:
Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Öğrencilerinin
Toplam Sosyal Problem Çözme Puanlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	P- Değeri
Gruplar Arasında	174,905	4	43,726	7.327	,000 P<0.05 Önemli
Gruplar İçinde	1987,322	333	5,968		
Toplam	2162,228	337			

Tablo 22 'de anne eğitim durumuna göre toplam sosyal problem çözme puan ortalamalarının farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin yapılan varyans analizi sonucunda elde edilen 7.327 F değerinin 0.05 anlamlılık düzeyinde anlamlı olduğu bulunmuştur. Farklılaşmanın kaynağının belirlenmesi amacıyla tukey testi yapılmış sonuçlar tablo 23'de verilmiştir.

Tablo 23:
Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Öğrencilerinin
Toplam Sosyal Problem Çözme Puan Ortalamalarına İlişkin Tukey Testi
Sonuçları

(I) aed	(J) aed	Ortalamalar arası Fark	Std. Hata	P- Değeri
Okuryazardeğil	ilkokul	-2,05538(*)	,51547	,001
	ortaokul	-2,74382(*)	,58677	,000
	lisemezunu	-2,59853(*)	,57505	,000
	universite mezunu	-2,96149(*)	,62874	,000
ilkokul	ortaokul	-,68844	,38851	,392
	lisemezunu	-,54315	,37057	,586
	universite mezunu	-,90611	,44938	,260
ortaokul	lisemezunu	,14529	,46467	,998
	universite mezunu	-,21767	,52966	,994
lise	universite mezunu	-,36296	,51665	,956

Tablo 23 incelendiğinde anne eğitim durumu okur yazar olmayan öğrencilerin toplam sosyal problem çözme puan ortalamalarının anne eğitim durumu ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite olan öğrencilerin puan ortalamalarından anlamlı düzeyde düşük olduğu görülmüştür. Yapılan diğer ikili karşılaştırmalarda anlamlı düzeyde farklılaşma gözlenmemiştir.

3. Baba Eğitim Durumu Değişkenine İlişkin Bulgular

Tablo 24:
Öğrencilerinin Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre
Probleme Olumlu Yönelim Alt Ölçeği Puanlarına İlişkin n, $\bar{X}$ ve Ss Değerleri

	N	$\bar{X}$	Ss
ilkokul	98	11,9082	4,29597
ortaokul	59	12,2542	4,01975
lisemezunu	88	11,7841	4,43458
üniversite mezunu	93	12,5699	4,12152

Tablo 24 incelendiğinde ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin probleme olumlu yönelim puan ortalamaları baba eğitim durumu ilkokul olanlarda 11.90; ortaokul mezunu olanlarda 12.25, lise mezunu olanlarda 11.78; üniversite mezunu olanlarda 12.56 olarak gözlenmiştir. Ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı varyans analizi ile test edilmiş sonuçlar tablo 25’de verilmiştir.

Tablo 25:
Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Öğrencilerinin
Probleme Olumlu Yönelim Alt Ölçeği Puanlarına İlişkin Varyans Analizi
Sonuçları

Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	P- Değeri
Gruplar Arasında	34,213	3	11,404	,635	,593 P>0.05 Önemsiz
Gruplar İçinde	6001,053	334	17,967		
Toplam	6035,266	337			

Tablo 25’de probleme olumlu yaklaşım alt ölçeği puan ortalamalarının baba eğitim durumu değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı varyans analizi ile test edilmiş, elde edilen 0.635 F değeri 0.05 anlamlılık düzeyinde anlamlı bulunmamıştır. Bu sonuca göre probleme olumlu yaklaşım puan ortalamaları baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

Tablo 26:
Öğrencilerinin Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre
Probleme Olumsuz Yönelim Alt Ölçeği Puanlarına İlişkin n, $\bar{X}$ ve Ss
Değerleri

	N	$\bar{X}$	Ss
ilkokul	98	16,0510	8,36459
ortaokul	59	16,2712	7,21787
lisemezunu	88	15,1591	7,98402
universite mezunu	93	12,3441	7,09485

Tablo 26 incelendiğinde ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin probleme olumsuz yönelim alt ölçek puan ortalamaları baba eğitim durumu ilkokul olanlarda 16.05, ; ortaokul mezunu olanlarda 16.27, lise mezunu olanlarda 15.15; üniversite mezunu olanlarda 12.34 olarak gözlenmiştir. Ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı varyans analizi ile test edilmiş sonuçlar tablo 27’de verilmiştir.

Tablo 27:
Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Öğrencilerinin
Probleme Olumsuz Yönelim Alt Ölçeği Puanlarına İlişkin Varyans Analizi
Sonuçları

Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	P- Değeri
Gruplar Arasında	852,882	3	284,294	4.751	,003 P<0.05 Önemli
Gruplar İçinde	19985,168	334	59,836		
Toplam	20838,050	337			

Tablo 27 incelendiğinde baba eğitim durumu değişkenine göre probleme olumsuz yaklaşım puan ortalamalarının farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin yapılan varyans analizi sonucunda elde edilen 4.751 F değeri 0.05 anlamlılık düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Farklılaşmanın kaynağının belirlenmesi amacıyla tukey testi yapılmış sonuçlar tablo 28’de verilmiştir.

Tablo 28:
Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Öğrencilerinin Probleme Olumsuz Yaklaşım Alt Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin Tukey Testi Sonuçları

(I) bed	(J) bed	Ortalama r arası Fark	Std. Hata	P- Değeri
ilkokul	ortaokul	-,22017	1,27465	,998
	lisemezunu	,89193	1,13601	,861
	universite mezunu	3,70693(*)	1,11981	,006
Ortaokul	lisemezunu	1,11210	1,30158	,828
	universite mezunu	3,92710(*)	1,28746	,013
Lise	universite mezunu	2,81500	1,15037	,070

Tablo 28 incelendiğinde baba eğitim durumu ilkokul ve orta okul olan öğrencilerin probleme olumsuz yaklaşım puan ortalamaları babası üniversite mezunu olan öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Yapılan diğer ikili karşılaştırmalarda anlamlı düzeyde farklılaşma görülmemiştir.

Tablo 29:
Öğrencilerinin Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Akılcı Problem Çözme Puanlarına İlişkin n, $\bar{X}$ ve Ss Değerleri

	N	$\bar{X}$	Ss
ilkokul	98	49,97	14,335
ortaokul	59	49,64	12,632
lisemezunu	88	51,90	15,856
universite mezunu	93	53,15	14,317

Tablo 29 incelendiğinde akılcı problem çözme alt ölçek puan ortalamaları babası ilkokul mezunu olanlarda 49.97, ortaokul olanlarda 49.64, lise mezunu olanlarda 51.90, üniversite mezunu olanlarda 53.15 olarak gözlenmiştir. Ortalamalar arasında anlamlı düzeyde farklılaşmanın olup olmadığı varyans analizi ile test edilmiş sonuçlar tablo 30'da verilmiştir.

Tablo 30:
Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Öğrencilerinin Akılcı Problem Çözme Toplam Puanlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	P- Değeri
Gruplar Arasında	683,764	3	227,921	1.089	0.354 P>0.05 Önemsiz
Gruplar İçinde	69922,650	334	209,349		
Toplam	70606,414	337			

Tablo 30 incelendiğinde baba eğitim durumuna göre öğrencilerin akılcı problem çözme puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde farklılaşmanın olmadığı görülmüştür (F=1.089, P>0.05). Bu sonuca göre akılcı problem çözme toplam puan ortalamaları baba eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

Tablo 31:
Öğrencilerinin Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre İçtepesel Dikkatsiz Yaklaşım Alt Ölçek puanlarına İlişkin n, $\bar{X}$ ve Ss Değerleri

	N	$\bar{X}$	Ss
ilkokul	98	14,1224	6,37532
ortaokul	59	14,9492	6,39618
lisemezunu	88	14,4773	7,16309
universite mezunu	93	12,7849	7,30225

Tablo 31 incelendiğinde baba eğitim durumu değişkenine göre içtepesel dikkatsiz yaklaşım alt ölçek puan ortalamaları babası ilkokul mezunu olanlarda 14.12, ortaokul olanlarda 14.92, lise mezunu olanlarda 14.47, üniversite mezunu olanlarda 12.78 olarak gözlenmiştir. Ortalamalar arasında anlamlı düzeyde farklılaşmanın olup olmadığı varyans analizi ile test edilmiş sonuçlar tablo 32'de verilmiştir.

Tablo 32:
Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Öğrencilerinin
İçtepesel-Dikkatsiz Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarına İlişkin Varyans Analizi
Sonuçları

Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	P- Değeri
Gruplar Arasında	211,942	3	70,647	1,504	,213 P>0.05 Önemsiz
Gruplar İçinde	15685,032	334	46,961		
Toplam	15896,973	337			

Tablo 32’de baba eğitim durumuna göre varyans analizi sonucunda elde edilen 1.504 F değerinin 0.05 anlamlılık düzeyinde anlamlı olmadığı görülmektedir. Bu sonuca göre İçtepesel-dikkatsiz yaklaşım alt ölçek puan ortalamaları baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

Tablo 33:
Öğrencilerinin Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre
Kaçınan Yaklaşım Alt Ölçek puanlarına İlişkin n, $\bar{X}$ ve Ss Değerleri

	N	$\bar{X}$	Ss
ilkokul	98	6,86	5,086
ortaokul	59	6,79	4,294
Lise mezunu	88	7,06	5,207
üniversite mezunu	93	5,79	3,946

Tablo 33 incelendiğinde baba eğitim durumu değişkenine göre kaçınan yaklaşım alt ölçek puan ortalamaları babası ilkokul mezunu olanlarda 6.86, ortaokul olanlarda 6.79, lise mezunu olanlarda 7.06, üniversite mezunu olanlarda 5.79 olarak gözlenmiştir. Ortalamalar arasında anlamlı düzeyde farklılaşmanın olup olmadığı varyans analizi ile test edilmiş sonuçlar tablo 34’de verilmiştir.

Tablo 34:
Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Öğrencilerinin Kaçınan yaklaşım Alt Ölçek Puanlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	P- Değeri
Gruplar Arasında	88,684	3	29,561	1,339	,261 P>0.05 Önemsiz
Gruplar İçinde	7371,544	334	22,070		
Toplam	7460,228	337			

Tablo 34'de baba eğitim durumu değişkenine göre kaçınan yaklaşım alt ölç ek puan ortalamalarının farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin varyans analizi sonucu görülmektedir. Analiz sonucunda elde edilen 1.339 F değeri 0.05 anlamlılık düzeyinde anlamlı bulunmamıştır. Bu sonuca göre kaçınan yaklaşım alt ölçek puan ortalamaları baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

Tablo 35:
Öğrencilerinin Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Toplam Sosyal Problem Çözme Puanlarına İlişkin n, $\bar{X}$ ve Ss Değerleri

	N	$\bar{X}$	Ss
ilkokul	98	12,8822	2,54580
ortaokul	59	12,8401	2,30106
Lise mezunu	88	12,9789	2,71804
üniversite mezunu	93	13,8306	2,38976

Tablo 35 incelendiğinde baba eğitim durumu değişkenine göre toplam sosyal problem çözme puan ortalamaları babası ilkokul mezunu olanlarda 12.88, ortaokul olanlarda 12.84, lise mezunu olanlarda 12.97, üniversite mezunu olanlarda 13.83 olarak gözlenmiştir. Ortalamalar arasında anlamlı düzeyde farklılaşmanın olup olmadığı varyans analizi ile test edilmiş sonuçlar tablo 36'da verilmiştir.

Tablo 36:
Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Öğrencilerinin
Toplam Sosyal Problem Çözme Puanlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	P- Değeri
Gruplar Arasında	58,315	3	19,438	3.086	,027 P<0.05 Önemli
Gruplar İçinde	2103,913	334	6,299		
Toplam	2162,228	337			

Tablo 36’de baba eğitim durumu değişkenine göre kaçınan yaklaşım alt ölç ek puan ortalamalarının farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin varyans analizi sonucu görülmektedir. Analiz sonucunda elde edilen 3.086 F değeri 0.05 anlamlılık düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Farklılaşmanın kaynağının belirlenmesi amacıyla tukey testi yapılmış sonuçlar tablo 37’de verilmiştir.

Tablo 37:
Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Öğrencilerinin
Toplam Sosyal Problem Çözme Puan Ortalamalarına İlişkin Tukey Testi
Sonuçları

(I) bed	(J) bed	Ortalamal ar arası Fark	Std. Hata	P- Değeri
ilkokul	ortaokul	,04214	,41357	1,000
	Lise mezunu	-,09668	,36859	,994
	üniversite mezunu	-,94843(*)	,36333	,046
Ortaokul	lisemezunu	-,13882	,42231	,988
	üniversite mezunu	-,99057	,41773	,085
Lise	üniversite mezunu	-,85175	,37325	,104

Tablo 37 incelendiğinde babası üniversite mezunu olan öğrencilerin toplam sosyal problem çözme puan ortalamaları babası ilkokul mezunu olan öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Yapılan diğer ikili karşılaştırmalar sonucunda anlamlı düzeyde farklılaşmanın olmadığı görülmüştür.

4. Algılanan Anne-Baba Tutumunun Sosyal Problem Çözme İle İlişisine İlişkin Bulgular

Algılanan anne baba tutumlarının sosyal problem çözme (Probleme Olumlu Yönelim, Probleme Olumsuz Yönelim, Akılcı Problem Çözme, İçtepesel-Dikkatsiz Yaklaşım, Kaçınan Yaklaşım, Toplam Sosyal Problem Çözme) puanlarını açıklama gücü çoklu regresyon analizi ile incelenmiş sonuçlar aşağıda verilmiştir.

Tablo 38:
Algılanan Anne Baba Tutumlarının
Probleme Olumlu Yönelim Alt Ölçek Puanlarını Açıklama ve Yordama Gücü

Değişken	B	Standart Hata	β	t	P	İkili r	Kismi r
(Constant)	7,419	2,089		3,551	,000		
demokratik	,089	,030	,193	3,018	,003	,210	,163
koruyucu	,029	,034	,054	,842	,401	,005	,046
otoriter	-,034	,056	-,046	-,617	,538	-,118	-,034

R=0.215 R²=0.046 F=5.398 P=0.01

Tablo 38 incelendiğinde algılanan anne baba tutumları (demokratik, koruyucu, otoriter) ile öğrencilerin probleme olumlu yönelim alt ölçek puanları ile anlamlı bir ilişki vermektedir (R=0.215, R²=0.046, p<.01). Demokratik, Koruyucu ve Otoriter anne baba tutumu probleme olumlu yönelim alt ölçek puanlarındaki varyansın %4.6 sını açıklamaktadır. Elde edilen 5.398 F değeri algılanan anne baba tutumlarının bütün olarak probleme yönelim puanlarını yordadığını göstermektedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde ise, sadece demokratik anne baba tutumunun probleme olumlu yönelim alt ölçek puanları üzerinde önemli bir yordayıcı olduğu görülmektedir. Otoriter ve koruyucu anne baba tutumlarının ise probleme olumlu yönelim alt ölçek puanlarını yordamada önemli bir etkiye sahip değildir.

Tablo 39:
Algılanan Anne Baba Tutumlarının
Probleme Olumsuz Yönelim Alt Ölçek Puanlarını Açıklama ve Yordama Gücü

Değişken	B	Standart Hata	β	t	P	İkili r	Kismi r
(Constant)	6,852	3,843		1,783	,075		
demokratik	-,018	,054	-,021	-,328	,743	-,121	-,018
koruyucu	,119	,063	,120	1,896	,059	,208	,103
otoriter	,226	,103	,162	2,196	,029	,236	,119
R=0.256 R²=0.066 F=7.809 P=0.001							

Tablo 39 incelendiğinde algılanan anne baba tutumları (demokratik, koruyucu, otoriter) ile öğrencilerin probleme olumsuz yönelim alt ölçek puanları ile anlamlı bir ilişki vermektedir (R=0.256 R²=0.066, p<.001). Algılanan demokratik, koruyucu ve otoriter anne baba tutumu probleme olumsuz yönelim alt ölçek puanlarındaki varyansın %6.6'sını açıklamaktadır. Elde edilen 7.809 F değeri algılanan anne baba tutumlarının bütün olarak probleme olumsuz yönelim puanlarını yordadığını göstermektedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde ise, sadece otoriter anne baba tutumunun probleme olumsuz yönelim alt ölçek puanları üzerinde önemli bir yordayıcı olduğu görülmektedir. Algılanan demokratik ve koruyucu anne baba tutumları ise probleme olumsuz yönelim alt ölçek puanlarını yordamada önemli bir etkiye sahip değildir.

Tablo 40:
Algılanan Anne Baba Tutumlarının
Akılcı Problem Çözme Alt Ölçek Puanlarını Açıklama ve Yordama Gücü

Değişken	B	Standart Hata	β	t	P	İkili r	Kismi r
(Constant)	36,631	6,961		5,262	,000		
demokratik	,354	,098	,224	3,598	,000	,290	,193
koruyucu	,130	,114	,071	1,141	,255	-,033	,062
otoriter	-,370	,186	-,144	-1,988	,048	-,224	-,108
R=0.308 R²=0.095 F=11.683 P=0.001							

Tablo 40 incelendiğinde algılanan anne baba tutumları (demokratik, koruyucu, otoriter) ile öğrencilerin akılcı problem çözme alt ölçek puanları ile

anlamli bir iliski vermektedir ($R=0.308$ $R^2=0.095$, $p<.001$). Algılanan demokratik, koruyucu ve otoriter anne baba tutumu akilci problem cozme alt olcek puanlarindaki varyansin %9.5'ini aciklamaktadır. Elde edilen 11.683 F degeri algılanan anne baba tutumlarının butun olarak akilci problem cozme alt olcek puanlarını yordadığını göstermektedir. Regresyon katsayılarının anlamlılıgına iliskin t-testi sonuclari incelendiginde ise demokratik ve otoriter anne baba tutumunun akilci problem cozme alt olcek puanları üzerinde onemli bir yordayici olduğu gorulmektedir. Algılanan demokratik anne baba tutumu ile akilci problem cozme arasında pozitif bir iliski, otoriter anne baba tutumu arasında ise negatif bir iliski gorulmüstür. Algılanan koruyucu anne baba tutumunun ise akilci problem cozme alt olcek puanlarını yordamada onemli bir etkiye sahip degildir.

Tablo 41:
Algılanan Anne Baba Tutumlarının
İçtepesel-Dikkatsiz Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarını Açıklama ve Yordama Gücü

Değişken	B	Standart Hata	β	t	P	İkili r	Kismi r
(Constant)	9,378	3,399		2,759	,006		
demokratik	-,025	,048	-,033	-,517	,605	-,112	-,028
koruyucu	,073	,056	,085	1,317	,189	,157	,072
otoriter	,158	,091	,130	1,737	,083	,191	,095
R=0.204 R ² =0.042 F=4.848 P=0.003							

Tablo 41 incelendiginde algılanan anne baba tutumları (demokratik, koruyucu, otoriter) ile öğrencilerin içtepesel-dikkatsiz yaklaşım alt ölçek puanları ile anlamlı bir iliski vermektedir ($R=0.308$ $R^2=0.095$, $p<.001$). Algılanan demokratik, koruyucu ve otoriter anne baba tutumu içtepesel-dikkatsiz yaklaşım alt ölçek puanlarindaki varyansin %4.2'sini aciklamaktadır. Elde edilen 4.848 F degeri algılanan anne baba tutumlarının butun olarak içtepesel-dikkatsiz yaklaşım alt ölçek puanlarını yordadığını göstermektedir. Regresyon katsayılarının anlamlılıgına iliskin t-testi sonuclari incelendiginde Algılanan koruyucu anne baba tutumlarının içtepesel-dikkatsiz karar verme yaklaşımı alt ölçek puanlarını yordamada onemli bir etkiye sahip olmadığı gorulmüstür.

Tablo 42:
Algılanan Anne Baba Tutumlarının
Kaçınan Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarını Açıklama ve Yordama Gücü

Değişken	B	Standart Hata	β	t	P	İkili r	Kismi r
(Constant)	-,701	2,271		-,309	,758		
demokratik	,016	,032	,031	,491	,624	-,097	,027
koruyucu	,083	,037	,141	2,246	,025	,247	,122
otoriter	,176	,061	,211	2,901	,004	,269	,157
R=0.297 R²=0.088 F=10.806 P=0.000							

Tablo 42 incelendiğinde algılanan anne baba tutum puanları (demokratik, koruyucu, otoriter) ile öğrencilerin kaçınan yaklaşım alt ölçek puanları ile anlamlı bir ilişki vermektedir (R=0.297, R²=0.088, p<.001). Algılanan demokratik, koruyucu ve otoriter anne baba tutumu kaçınan yaklaşım alt ölçek puanlarındaki varyansın %8.8'ini açıklamaktadır. Elde edilen 10.806 F değeri algılanan anne baba tutumlarının bütün olarak kaçınan yaklaşım alt ölçek puanlarını yordadığını göstermektedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde ise koruyucu ve otoriter anne baba tutumunun kaçınan yaklaşım alt ölçek puanlarını yordamada önemli bir etkiye sahip olmadığı görülmüştür (P>0.05).

Tablo 43:
Algılanan Anne Baba Tutumlarının
Sosyal Problem Çözme Puanlarını Açıklama ve Yordama Gücü

Değişken	B	Standart Hata	β	t	P	İkili r	Kismi r
(Constant)	13,793	1,212		11,376	,000		
demokratik	,038	,017	,136	2,191	,029	,247	,119
koruyucu	-,019	,020	-,059	-,954	,341	-,180	-,052
otoriter	-,089	,032	-,198	-2,743	,006	-,300	-,148
R=0.322 R²=0.104 F=12.854 P=0.0001							

Tablo 43 incelendiğinde algılanan anne baba tutumları (demokratik, koruyucu, otoriter) puanları ile öğrencilerin toplam sosyal problem çözme puanları anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu görülmektedir (R=0.322 R²=0.104, p<.001). Algılanan demokratik, koruyucu ve otoriter anne baba tutumu toplam sosyal problem çözme puanlarındaki varyansın %10.4'ünü açıklamaktadır. Elde edilen

12.854 F değeri algılanan anne baba tutumlarının bütün olarak toplam sosyal problem çözme puanlarını yordadığını göstermektedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde ise demokratik ve otoriter anne baba tutumunun toplam sosyal problem çözme puanları üzerinde önemli bir yordayıcılar olduğu görülmektedir. Algılanan demokratik anne baba tutumu ile toplam sosyal problem çözme arasında pozitif bir ilişki, otoriter anne baba tutumu ile toplam sosyal problem çözme arasında ise negatif bir ilişki görülmüştür. Algılanan koruyucu anne baba tutumunun ise toplam sosyal problem çözme puanlarını yordamada önemli bir etkiye sahip olmadığı görülmüştür.

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde, araştırma örneklemini oluşturan ilköğretim sekinci sınıf öğrencilerinin sosyal problem çözme puanları (Probleme Olumlu Yönelim, Probleme Olumsuz Yönelim, Akılcı Problem Çözme, İçtepisel-Dikkatsiz Yaklaşım, Kaçınan Yaklaşım, Toplam Sosyal Problem Çözme) ile ilgili değişkenler (cinsiyet, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu) ve algılanan anne baba tutumlarının öğrencilerin sosyal problem çözmelerini açıklama ve yordama gücüne ilişkin alt problemlere ait bulgular tartışılmış ve yorumlanmıştır.

1. Sosyal Problem Çözmenin Cinsiyete Göre İncelenmesi

Araştırma bulgularına göre, probleme olumsuz yönelim, akılcı problem çözme, içtepisel-dikkatsiz yaklaşım ve kaçınan yaklaşımın cinsiyete göre farklılaştığını göstermiştir. Toplam sosyal problem çözme ve probleme olumlu yönelimin cinsiyet değişkenine bağlı olarak farklılaşmadığı bulunmuştur.

Sosyal problem çözmenin probleme olumsuz yönelim alt ölçeğinde kız öğrencilerin puan ortalamaları erkek öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Bu sonuç kız öğrencilerin problem durumla karşılaştıklarında daha olumsuz duygulanım içinde olduklarını, problem durumu tehdit olarak algılama eğiliminde olduklarını göstermektedir. Bu sonuç Dora (2003), D'Zurilla, Maydeu-Olivares ve Kant (1998), Maydeu-Olivares, Rodriguez-Fornells, Gomez-Benito ve D'Zurilla (2000) Çam ve Tümkaya (2006)'nın sonuçlarıyla desteklenmektedir. Jerath, Hasus Malhotra (1993: Akt. Düzakın, 2004) yaptıkları araştırmada problem çözme durumunda kalan kızların erkeklere oranla daha yüksek kaygı yaşadıkları yönündeki bulgu ile araştırma sonuçları desteklenmektedir.

Sosyal problem çözme akılcı problem çözme alt ölçeğinde kız öğrencilerin puan ortalamaları erkek öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Elde edilen bu sonuç kızların erkeklere oranla daha etkili, açık ve mantıklı problem çözdükleri şeklinde yorumlanabilir. Elde edilen bu sonuçla ilgili olarak Dora (2004), D'Zurilla, Maydeu-Olivares ve Kant (1998), Maydeu-Olivares, Rodriguez-Fornells,

Gomez-Benito ve D'Zurilla (2000)'ın cinsiyet değişkinine göre akılcı problem çözümede fark olmadığını ilişkin sonuçlarla çelişmektedir. Düzakın'ın (2004) kız öğrencilerin problem çözme becerisini algılama düzeylerinin erkek öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulgusuyla da desteklenmektedir.

Sosyal problem çözme içtepisel-dikkatsiz yaklaşım ve kaçınan yaklaşım alt ölçeklerinde erkek öğrencilerin puan ortalamaları kız öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Bu sonuç kaçınan yaklaşım açısından Dora (2004), D'Zurilla, Maydeu-Olivares ve Kant (1998), içtepisel dikkatsiz yaklaşım açısından da Maydeu-Olivares, Rodriguez-Fornells, Gomez-Benito ve D'Zurilla (2000)'in bulgularıyla desteklenmektedir. Araştırma sonuçlarıyla ilişkili olarak Arslan (2001)'in Aceleci yaklaşım boyutu açısından kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre daha olumlu bir problem çözme becerisine sahip olduğu yönündeki bulgusu araştırma sonuçlarını desteklemektedir.

2. Anne Eğitim Durumu ve Sosyal Problem Çözme

Araştırma bulguları, probleme olumsuz yaklaşım, akılcı problem çözme, içtepisel-dikkatsiz yaklaşım, kaçınan yaklaşım ve toplam sosyal problem çözümenin anne eğitim durumu değişkenine göre farklılaştığını göstermektedir. Anne eğitim durumu okur yazar olmayan öğrencilerin probleme olumsuz yaklaşım, içtepisel ve kaçınan yaklaşım puanları annesi ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan öğrencilerden daha yüksek bulunmuş, ayrıca anne eğitim durumu okur yazar olmayan çocukların akılcı problem çözme ve toplam sosyal problem çözme puan ortalamaları da anne eğitim durumu, ortaokul, lise ve üniversite olanlardan daha düşük bulunmuştur. Probleme olumlu yönelimin alt ölçek puanlarının ise anne eğitim durumu değişkenine bağlı olarak farklılaşmadığı bulunmuştur.

Eğitim düzeyi yüksek olan annelerin çocuklarına karşı daha olumlu davranışlar gösterecekleri, çocukların problem çözme becerilerinin desteklenmesinde ve geliştirilmesinde eğitim düzeyi düşük olan annelerden daha başarılı olacakları beklenir. Araştırma sonuçlarında anne eğitim durumunda meydana gelen farklılaşmanın sadece annesi okur-yazar olmayan öğrencilerden kaynaklanmış olması bu durumu desteklemektedir. Ancak anne eğitim düzeyi ile

sosyal problem çözme paralel olarak artmamakta, ortaokul, lise, üniversite mezunu olan annelerin sosyal problem çözme puanlarında önemli düzeyde farklılaşma görülmemiştir. Bu sonucun ortaya çıkmasında eğitim düzeyi yüksek annelerin çalışma hayatında yer almaları ve çocuklarıyla çok fazla ilgilenememeleri etkili olmuş olabilir.

3. Baba Eğitim Durumu ve Sosyal Problem Çözme

Baba eğitim durumu değişkenine ilişkin elde edilen bulgular, probleme olumlu yönelim, akılcı problem çözme, içtepisel-dikkatsiz yaklaşım ve kaçınan yaklaşımın baba eğitim durumuna göre farklılaşmadığını göstermiştir. Toplam sosyal problem çözme ve Probleme olumsuz yaklaşımın ise baba eğitim durumuna göre farklılaştığı, babası ilkokul mezunu olan öğrencilerin probleme olumsuz yaklaşımlarının babası üniversite mezunu olanlardan anlamlı düzeyde yüksek olduğu, ayrıca babası üniversite mezunu olan öğrencilerin toplam sosyal problem çözme puanlarının babası ilkokul mezunu olanlardan anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür. Bu sonuç babası ilk okul mezunu olan öğrencilerin bir problemle karşılaştıklarında babası üniversite mezunu olan öğrencilere oranla daha olumsuz duygulanım içinde olduklarını, problem durumu tehdit olarak algılama eğiliminde olduklarını göstermektedir. Baba eğitim durumu değişkeni ile ilgili sonuçlar genel olarak incelendiğinde baba eğitim durumunun problem çözme üzerinde önemli düzeyde bir etkisinin olmadığı görülmektedir. Bu sonucun ortaya çıkmasında babaların daha çok ev dışında çalışmaları, çocuklarla daha çok annelerin etkileşim içinde olması, çocuğun yetiştirilmesinde daha çok annenin aktif rol alması bu nedenle çocuğun problem çözmesi üzerinde annesinin daha etkili olduğunu sonucuna ulaşmamıza katkı sağlamaktadır. Nitekim araştırmanın anne eğitim durumu ile ilgili bulguları bu yorumu desteklemektedir.

4. Algılanan Anne-Baba Tutumu ve Sosyal Problem Çözme

Araştırma bulguları algılanan anne baba tutumunun probleme olumlu yönelim, probleme olumsuz yönelim, akılcı problem çözme, içtepisel-dikkatsiz yaklaşım, kaçınan yaklaşım ve toplam sosyal problem çözme puanlarını anlamlı düzeyde açıklamaktadır. Demokratik anne baba tutumunun probleme olumlu

yönelim, akılcı problem çözme, toplam sosyal problem çözme pozitif yönlü, içtepisel-dikkatsiz yaklaşım, kaçınan yaklaşım puanları ile negatif yönlü ilişkili olduğu bulunmuştur.

Koruyucu anne baba tutumu ile kaçınan yaklaşım arasında pozitif bir ilişkinin olduğu, koruyucu anne baba tutumunun kaçınan yaklaşımı anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür.

Otoriter anne baba tutumu ile probleme olumsuz yönelim ve kaçınan yaklaşım arasında pozitif bir ilişkinin olduğu, toplam sosyal problem çözme ile negatif bir ilişkisinin olduğu bulunmuştur.

Elde edilen bulgular ışığında anne babalarını demokratik olarak algılayan çocukların sosyal problem çözme puan ortalamaları anne babalarını otoriter olarak algılayan anne babalardan daha yüksek olduğu söylenebilir. Ayrıca anne babalarını demokratik olarak algılayan öğrencilerin kendilerini daha etkili problem çözme konusunda yeterli olarak algılamalarına neden olduğu düşünülebilir. Bu bulguya göre anne babalarını demokratik olarak algılayan çocukların problem durumları ile karşılaştıklarında daha olumlu düşündükleri, başa çıkabilecekleri konusunda yeterliklerine güvendikleri söylenebilir.

Araştırmanın bu bulgusu Basmacı (1998)'nin üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı benzer çalışmada elde edilen "demokratik anne baba tutumunun üniversite öğrencilerinin problem çözme becerilerini algılama düzeylerinin daha olumlu" olduğu yönündeki bulgusuyla desteklenmektedir. Ayrıca Düzakın (2004) tarafından lise öğrencileri üzerinde yapılan çalışmada da anne ve baba tutumunu demokratik olarak algılayan öğrencilerin problem çözme becerilerinin anne baba tutumunu otoriter olarak algılayan öğrencilerden daha olumlu değerlendirdiği şeklindeki bulgusuyla benzerlik göstermektedir.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma bulgularına dayalı olarak ulaşılan genel sonuçlara ve önerilere yer verilmiştir. Ulaşılan genel sonuçlar araştırmanın bağımlı değişkenleri olan sosyal problem çözme (Probleme Olumlu Yönelim, Probleme Olumsuz Yönelim, Akılcı Problem Çözme, İçtepesel-Dikkatsiz Yaklaşım, Kaçınan Yaklaşım, Toplam Sosyal Problem Çözme) cinsiyet, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve algılanan anne baba tutumlarına göre ele alınmıştır.

Araştırma bulgularına göre, probleme olumsuz yönelim, akılcı problem çözme, içtepesel-dikkatsiz yaklaşım ve kaçınan yaklaşımın cinsiyete göre farklılaştığını göstermiştir. Kız öğrencilerin probleme olumsuz yaklaşım ve akılcı problem çözme puan ortalamaları erkek öğrencilerden, erkek öğrencilerin içtepesel-dikkatsiz yaklaşım ve kaçınan yaklaşım puan ortalamaları kız öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Toplam sosyal problem çözme ve probleme olumlu yönelimin cinsiyet değişkenine bağlı olarak farklılaşmadığı bulunmuştur.

Araştırma bulguları, probleme olumsuz yaklaşım, akılcı problem çözme, içtepesel-dikkatsiz yaklaşım, kaçınan yaklaşım ve toplam sosyal problem çözmenin anne eğitim durumu değişkenine göre farklılaştığını göstermektedir. Anne eğitim durumu okur yazar olmayan öğrencilerin probleme olumsuz yaklaşım, içtepesel ve kaçınan yaklaşım puanları annesi ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan öğrencilerden daha yüksek bulunmuş, ayrıca anne eğitim durumu okur yazar olmayan çocukların akılcı problem çözme ve toplam sosyal problem çözme puan ortalamaları da anne eğitim durumu, ortaokul, lise ve üniversite olanlardan daha düşük bulunmuştur. Probleme olumlu yönelimin anne eğitim durumu değişkenine bağlı olarak farklılaşmadığı bulunmuştur.

Baba eğitim durumu değişkenine ilişkin elde edilen bulgular, probleme olumlu yönelim, akılcı problem çözme, içtepesel-dikkatsiz yaklaşım ve kaçınan yaklaşımın baba eğitim durumuna göre farklılaşmadığını göstermiştir. Probleme olumsuz yaklaşım ve

toplam sosyal problem çözümlerinin ise baba eğitim durumuna göre farklılaştığı, babası ilköğretim mezunu olan öğrencilerin probleme olumsuz yaklaşımlarının babası üniversite mezunu olanlardan anlamlı düzeyde yüksek olduğu, babası üniversite mezunu olanların ise toplam sosyal problem çözme puanlarının baba eğitim durumu ilköğretim olanlardan anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür.

Araştırma bulguları algılanan anne baba tutumunun probleme olumlu yönelim, probleme olumsuz yönelim, akılcı problem çözme, içtepisel-dikkatsiz yaklaşım, kaçınan yaklaşım ve toplam sosyal problem çözme puanlarını anlamlı düzeyde açıklamaktadır. Demokratik anne baba tutumunun probleme olumlu yönelim, akılcı problem çözme, toplam sosyal problem çözme pozitif yönlü, içtepisel-dikkatsiz yaklaşım, kaçınan yaklaşım puanları ile negatif yönlü ilişkili olduğu bulunmuştur.

Araştırma bulgularına dayalı olarak aşağıdaki öneriler geliştirilebilir:

1. Kız öğrencilerin probleme olumsuz yönelimleri problem durumuyla karşılaştığında daha çabuk vazgeçmelerine, öfkelenmelerine ve olumsuz duygulanımda bulunmalarına neden olmaktadır. Bu sebeple kız öğrencilerin probleme olumlu yönelimlerini sağlayacak eğitim programları hazırlanabilir. Probleme olumsuz yönelim puan ortalamaları yüksek olan tüm öğrencilere yönelik eğitim programları okullarda uygulanabilir.

2. Anne eğitim durumu ve problem çözme arasındaki ilişkiyi gösteren bulgular toplumda kızların eğitime daha çok katılımlarının sağlanması gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu sebeple toplumun her kesiminde geleceğin annelerini oluşturacak kızların eğitilmesi ve eğitim almalarının desteklenmesi daha bilinçli annelerin ve sağlıklı nesillerin yetişmesine katkı sağlayabilir.

3. Algılanan anne baba tutumları ile sosyal problem çözme arasındaki bulgular ışığında, demokratik anne baba tutumlarının toplumun tüm kesiminde yaygınlaşabilmesi için ana-baba okulları oluşturulmalı, anne babaların bilinçli anne baba olmaları konusunda eğitilmeleri sağlanması problem çözme becerisi yüksek, bireylerin yetişmesine katkı sağlayabilir.

KAYNAKLAR

- Alisinanoğlu, F.(2003). Çocukların Denetim Odağı ile Algıladıkları Anne Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. **Türk Eğitim Bilimleri Dergisi**, Cilt:1, Sayı:1.
- Anderson, J. R. (1980). **Cognitive Psychology and its Implications**, San Francisco: Freeman.
- Arslan, C. (2001). **Öğretmenlerin ve Öğretmen Adaylarının Problem Çözme Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi**. Yüksek Lisans Tezi. Konya.
- Aydın, Betül(2004). Çocuk ve Ergen Psikolojisi, İstanbul: Atlas Yayıncılık, 2. Baskı.
- Baldwin, A. L. 1995. **Behaviour and Development Childhood**. 2. Edition. The Diyder Pres. NewYork.
- Basmacı, S. (1998). Üniversite Öğrencilerinin Problem Çözme Becerilerini Algılamalarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. **Yüksek Lisans Tezi**. İnönü Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Malatya.
- Belzer, K.D., & D'Zurilla, T.J. and A. Maydeu-Olivares (2002). Social problem solving and trait anxiety as predictors of worry in a college student population. **Personality and Individual Differences**, 33, 573-585.
- Bingham, A., (1998). **Çocuklarda Problem Çözme Yeteneklerinin Geliştirilmesi**. Çev: A.F. Oğuzhan. M.E. Basımevi, İstanbul.
- Cüceloğlu, D. (1995) **İyi Düşün Doğru Karar Ver**. Sistem Yayıncılık. İstanbul.
- Çağdaş, A. Ve Seçer, Z.(2004). **Anne-Baba Eğitimi**, Konya: Eğitim Kitabevi, 1. Basım.
- Çağdaş, Aysel(2003). **Anne-Baba-Çocuk İletişimi**, Konya: Eğitim Kitabevi, 2. Basım.

- Çam, S ve Tümkaya S. (2006). Üniversite Öğrencilerinde Kişilerarası Problem Çözme. **XVI. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildiri Özetleri**, Muğla.
- Çetinkale, E. (2006). 11. Sınıf Öğrencilerinde Denetim Odakları, Problem Çözme Becerileri Ve Algılanan Ana Baba Tutumu Arasındaki İlişkinin Cinsiyet Ve Akademik Alan Değişkenlerine Göre İncelenmesi. **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.
- D'Zurilla, T. J. M. R. Goldfried. Problem Solving and Behaviour Modification, **Journal of Abnormal Psychology**, 18, 407-427, 1971.
- Dora, S. (2003) . Sosyal Problem Çözme Envanteri (Revize Edilmiş Formu)nin Türkçe'ye uyarlaması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları. Yayınlanmamış **Yüksek Lisans Tezi**. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Düzakın, Sibel. (2004). Lise Öğrencilerinin Problem Çözme Becerilerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı. Ankara.
- D'Zurilla, T. J., Nezu, A. M., & Maydeu-Olivares, A. (1996) **Manual for the Social Problem-Solving Inventory-revised**. North Tonawanda, NY: Multi-Health Systems.
- D'Zurilla, T. N., & Nezu, A. (1982) Social problem - solving in adults, In P. C. Kendall (Ed.), **Advances in cognitive-behavioral research and therapy**, (Vol. 1, pp. 201-274). New York: Academic Press.
- D'Zurilla, T.J., & Nezu, A.M. (1999). **Problem-solving therapy: A social competence approach to clinical intervention** (2nd ed.). New York: Springer.

- D'Zurilla, T.J., Maydeu-Olivares, A. & Kant, G. L. (1998). Age and gender differences in social problem solving in college students, middle age, and elderly adults. **Personality and Individual Differences**, 25, 241-252.
- D'Zurilla, T.J., Nezu, A.M., & Maydeu-Olivares, A. (2004). Social problem solving: Theory and Assessment. In E.C. Chang, T.J. D'Zurilla, & L.J. Sanna (Eds.), **Social Problem Solving: Theory, research, and training**. Washington, D.C.: American Psychological Association.
- Eldeleklioğlu, Jale(1994). Karar Stratejileri ile Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişki. **Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi**, Mart 1999, Cilt: 2, Sayı: 11
- Eldeleklioğlu, Jale. (1996) Karar Stratejileri İle Ana Baba Tutumluları Arasındaki İlişkiler. Yayınlanmamış **Doktora tezi**. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Geçtan, Engin (1996). **İnsan Olmak**, İstanbul: Remzi Kitabevi, 17. Basım.
- Gelbal, S. (1987). Problem Çözme. **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi** 6:167-173.1987.
- Graham,C.,Dawey, L. (1994) Worrying, Social Problem-Solving Abilities and Social Problem-Solving Confidence. Vol.32, No.3, pp. 327-330.
- Heppner,P.P ve Krauskoph,C.J., (1987). The Integration Of Personal Problem Solving Processes Within Counseling. **The Counseling Psychologist**.15,371-447.
- İkizoğlu, M. (1993). Demokratik ve Otoriter Ana Baba Tutumlarının Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygısı Üzerine Etkisi. **Uzmanlık Tezi**. Ankara.
- Kalaycı, N. (2001). **Sosyal Bilgilerde Problem Çözme ve Uygulamalar**. Ankara: Gazi Kitabevi.

- Kıralp, Y., Dinçyürek, S., Şahin, S. ve Karagülmez, Ç.(2006). İlkokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin Ana-Baba Tutumu ve Bazı Aile Özellikleri Açısından İncelenmesi. **15. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi**, Muğla.
- Kuzgun, Y. Ve Eldeliklioğlu, J. (2005). Anne Baba Tutumları Ölçeği. Editör: Kuzgun ve F. Bacanlı. **PDR’de Kullanılan Ölçekler**. Ankara: Nobel Yayın dağıtım.
- Maydeu-Olivares, A., & D’Zurilla, T.J. (1996). A factor analytic study of the Social Problem-Solving Inventory: An integration of theory and data. **Cognitive Therapy and Research**, 20, 115-133.
- Maydeu-Olivares, A., Rodríguez-Fornells, A., Gómez-Benito , J. & D’Zurilla, T.J. (2000). Psychometric Properties of the Spanish Adaptation of the Social Problem-Solving Inventory-Revised (SPSI-R). **Personality and Individual Differences**, 29, 699-708.
- Morgan C. T. (1999) **Psikolojiye Giriş**. Çev. H.Arıcı ve Ark. Meteksan Yayınları.13 Baskı. Ankara.
- Öğülmüş, S. (2001). **Kişilerarası Sorun Çözme Becerileri ve Eğitimi**. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Özdoğan, Berka (2004). **Çocuk ve Oyun**, Ankara: Anı Yayıncılık, 4. Baskı.
- Salk, Lee (1995). **Çocuğun Duygusal Sorunları**, İstanbul: Remzi Kitabevi, 6. Basım.
- Taylan, S. (1990). Heppner’in Problem Çözme Envanterinin Uyarlama, Güvenirlik ve Geçerlik Çalışmaları. Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış **Yüksek Lisans Tezi**. Ankara.
- Whirter, J.Mc. ve Acar, N.Voltan(1998). Çocukla İletişim, MEB, 1. Baskı

Yavuzer, H. (2002). **Çocuk Psikolojisi**, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yavuzer, Haluk (1996). **Çocuk ve Suç**, İstanbul: Remzi Kitabevi, 8. Basım.

Yavuzer, Haluk (1996). **Ana-Baba ve Çocuk**, İstanbul: Remzi Kitabevi, 9. Basım.

Yavuzer, Haluk (1993). **Ana-Baba Okulu**. İstanbul: Remzi Kitabevi, 5. Basım.

Yörükoğlu, Atalay (1994). **Çocuk Ruh Sağlığı**, İstanbul: Özgür Yayın, 19. Basım.

EKLER

SOSYAL PROBLEM ÇÖZME ENVANTERİ*

YÖNERGE

Aşağıda günlük yaşamda problemlerle karşılaştığınızda ortaya çıkabilecek bazı düşünce, duygu ve davranış tarzlarınız bulunmaktadır. Burada, sıradan güçlüklerden ya da hergün üstesinden başarıyla geldiğiniz baskılardan bahsedilmemektedir. Bu envantere problem, yaşamınızda önemli yeri olan, size sıkıntı veren bir şeydir ve bu şeyin üstesinden nasıl geleceğiniz ya da sizi çok sıkmasına nasıl son vereceğiniz konusunda o anda bir fikre sahip değilsinizdir. Bu problem, düşünceleriniz, duygularınız, davranışlarınız, sağlığınız yada görünüşünüz gibi kendinizle ilgili veya aileniz, arkadaşlarınız, öğretmenleriniz, patronunuzla ilişkiler gibi diğer insanlarla olan ilişkilerinizle ilgili evinizin, arabanız, mal varlığınız, paranız gibi sahip olduğunuz şeylerle ve çevrenizle ilgili olabilir.

Cümleleri okurken, kendinizi bugünlerde bir problemle karşılaştığınızda, her zaman düşündüğünüz, hissettiğiniz ve davrandığınız şekilde değerlendiriniz. Lütfen her cümleyi dikkatli bir şekilde okuyunuz ve cevap formunda bu cümlelerin size uygunluk derecesini "Bana hiç uygun değil", "Bana çok az uygun", "Bana kısmen uygun", "Bana çok uygun", "Bana tamamen uygun" ifadelerden birine (X) işareti koyarak belirtiniz.

Katkılarınız ve zaman ayırdığınız için teşekkür ederim.

1. Problemlerimi çözmek yerine, endişelenerek çok zaman harcarım
2. Önemli bir problemi çözmek zorunda kaldığımda, kendimi tehdit edilmiş hissederim ve korkarım.
3. Karar verirken tüm seçeneklerimi yeteri kadar dikkatli değerlendirmem.
4. Karar verirken her bir seçeneğin diğer insanların yararına olup olmadığını düşünmem.
5. Bir problemi çözerken sıklıkla farklı çözümler düşünür ve daha sonra bunlardan bazılarını daha iyi bir çözüm elde etmek için bir araya getiririm.
6. Önemli bir karar verirken endişelenirim ve kendimden emin olamam.
7. Bir problemi çözmek için ilk girişimim başarısız olsa bile, ısrar edersem ve kolayca vazgeçmezsem sonunda iyi bir çözüm bulacağımı biliyorum.
8. Bir problemi çözerken aklıma gelen ilk düşünceye göre davranırım.
9. Ne zaman bir problemim olsa çözüleceğine inanırım.
10. Bir problemi çözmeden önce, problemin kendiliğinden çözülüp çözülmediğini görmek için beklerim.
11. Bir problemim olduğunda durumu incelerim ve istediğimi elde etmekten alıkoyan engelleri belirlemeye çalışırım.
12. Bir problemi çözerken ilk girişimim başarısız olduğunda moralim çok bozulur.
13. Güç bir problemle karşı karşıya kaldığımda, ne kadar çok çabalasam da onu tek başıma çözebileceğimden emin olamam.
14. Yaşamımda bir problemle karşılaştığımda, onu çözmeyi mümkün olduğu kadar ertelerim.
15. Bir problemi çözdükten sonra tüm sonuçları dikkatlice değerlendirmek için zaman harcamam.
16. Problemlerle uğraşma zorunluluğundan kaçınmak için her şeyi yaparım.
17. Güç problemler beni çok üzer
18. Bir karar vermek zorunda kaldığımda , her seçeneğin olumlu ve olumsuz sonuçlarını tahmin etmeye çalışırım.
19. Yaşamımda karşılaştığım problemlerle mümkün olduğu kadar çabuk uğraşmak isterim.

20. Bir problemi çözmeye giriştiğimde yaratıcı olmaya ve yeni ya da orijinal düşünmeye çalışırım.
21. Bir problemi çözerken aklıma gelen ilk iyi düşünceyi uygularım.
22. Bir probleme uygulanabilecek olası farklı çözümleri için çok fazla düşünce ortaya koyamam.
23. Problemleri çözmek yerine, onları düşünmekten kaçınmayı tercih ederim.
24. Karar verirken her seçeneğin hem anlık hem de uzun dönemli sonuçlarını göz önüne alırım.
25. Bir problemimi çözdükten sonra, neyin doğru neyin yanlış gittiğini incelerim.
26. Bir problemimi çözdükten sonra, duygularımı gözden geçiririm ve kendimi daya iyi hissedip hissetmediğime bakarım.
27. Bir problemimi çözmeden önce başarı şansımı artırmak için çözüm yolumu denerim.
28. Güç bir problemle yeterince uğraşırsam, onu tek başıma çözebileceğime inanırım.
29. Bir problemi çözmek zorunda kaldığımda ilk olarak problemle ilgili mümkün olduğu kadar çok bilgi toplamaya çalışırım.
30. Problemlerin çözümü konusunda bir şeyler yapmak için çok geç olana kadar, onları çözmeyi ertelerim.
31. Problemlerimden kaçınmaya, çözmekten daha çok zaman harcarım.
32. Bir problemi çözerken o kadar çok üzülürüm ki sağlıklı düşünemem
33. Bir problemi çözmeden önce tam olarak neyi başarmak istediğimi bilmek için belirgin amaçlar ortaya koyarım.
34. Bir karar vermek zorunda kaldığımda, her seçeneğin avantaj ve dezavantajlarını düşünmek için zaman harcamam.
35. Bir probleme ürettiğim çözüm yeterli olmadığında, neyin yanlış olduğunu bulmaya çalışır ve daha sonra tekrar denerim.
36. Problemlerimi çözmek zorunda kalmaktan nefret ederim.
37. Bir problemi çözdükten sonra, durumun ne kadar daha iyiye doğru gittiğini dikkatlice değerlendiririm.
38. Problemim olduğunda bunu bir probleme sahip olmanın bazı olumlu yanlarından yararlanmak için bir mücadele ya da fırsat olarak görmeye çalışırım.

39. Bir problemi çözmeye çalışırken, daha fazla fikir üretemeyinceye kadar tüm olası seçenekleri düşünürüm.
40. Bir karar vermek zorunda kaldığımda, her seçeneğin sonuçlarını değerlendiririm ve bir biriyle karşılaştırırım.
41. Önemli bir problemim olduğunda, moralim çok bozulur ve dona kalırım.
42. Güç bir problemle karşılaştığımda, başkalarına çözdürürüm.
43. Bir karar vermek zorunda kaldığımda, her seçeneğin duygularım üzerindeki olası etkilerini dikkate alırım.
44. Bir problemi çözmek zorunda kaldığımda, çevremdeki hangi faktörlerin ya da koşulların probleme neden olabileceğini incelerim.
45. Karar verirken her seçeneğin sonuçları hakkında çok fazla düşünmeksizin içimden geldiği gibi davranırım.
46. Karar verirken alternatifleri değerlendirmek ve birbirleriyle karşılaştırmak için sistematik bir yöntem kullanırım.
47. Bir problemi çözerken amacımın ne olduğunu daima hatırimda tutarım.
48. Bir problemi çözerken probleme mümkün olduğu kadar farklı açılardan yaklaşırım.
49. Bir problemi anlamakta sıkıntı çektiğimde, onu anlamak için daha açık ve sonuç bilgiler toplarım.
50. Bir problemi çözerken ilk girişimim başarısız olursa, cesaretim kırılır ve moralim bozulur.
51. Bir probleme uyguladığım çözüm yolu yeterli olmadığında, bunun neden işe yaramadığını dikkatlice incelemek için zaman harcamam.
52. Karar verirken çok aceleci davranırım.

ABTÖ

Size, ana babaların çocuklarını hangi yöntemlerle eğittiğini, çocuklarına toplumsal davranışlar kazandırırken nasıl davrandığını ifade eden cümlelerden oluşan bir liste verilmiştir. Sizden istenen bu cümleleri okuyup bunların annenizin ya da babanızın sizi eğitirken genellikle benimsediği davranışlara ne derecede benzediğini, onların tutumuna ne kadar uyduğunu düşünerek cevap kâğıdınızdaki seçeneklerden uygun bulduğunuzu işaretlemenizdir.

Cevaplamanın nasıl olacağını bir örnekle gösterelim:

Okula gidiş geliş saatlerini çok sıkı kontrol eder, kimlerle arkadaşlık ettiğimi sorgular.

A) Hiç uygun değil B) Pek uygun değil C) Biraz uygun D) Çok uygun

Eğer anne ya da babanız sizin hangi saatte nerede olduğunuzu ve kimlerle ne yaptığınızla hiç ilgilenmiyorsa "Hiç uygun değil" in karşılığı olarak A, sizi genellikle serbest bırakıyorsa "pek uygun değil" in karşılığı olarak B, ne yaptığınızla çoğunlukla ilgileniyor bazen sizi serbest bırakıyorsa "biraz uygun" un karşılığı olarak C, sizin hangi saatte nerede olduğunuzu ve kimlerle olduğunuzu çok sıkı bir biçimde izliyorsa "Çok uygun" un karşılığı olarak D' i işaretlemeniz beklenmektedir.

1. Bana her zaman güven duygusu vermiş ve beni sevdiğini hissettirmiştir.
2. Çok yönlü gelişme için beni olanakları ölçüsünde desteklemiştir.
3. Her yaptığım işin olumlu yanlarını değil kusurlarını görmüş ve beni eleştirmiştir.
4. Her zaman başıma kötü bir şey gelecekmış gibi beni koruyup kollamaya çalışır.
5. Aramızdaki ilişki ona içimi açmaya cesaret edemeyeceğim kadar resmidir.
6. Arkadaşlarımı eve çağırma izin verir, geldiklerinde onlara iyi davranırdı.
7. Elimden geldiği kadar, her konuda benim fikrimi almaya özen gösterir.
8. Çevremizdeki çocuklarla beni karşılaştırır onların benden daha iyi olduklarını söylerdir.
9. Bana hükmetmeye çalışır.
10. Bugün bile alışverişe çıkacağım zaman kandırılacağımı düşünerek benimle gelmek ister.
11. Benden her zaman gücümün üstünde başarı beklemiştir.
12. Fiziksel ve duygusal olarak kendisine yakın olmak istediğim zaman soğuk ve itici davranırdı.
13. Sorunlarımı onunla rahatlıkla konuşabilirim.
14. Neden bazı şeyleri yapma ya da yapmamam gerektiğini bana açıklar.
15. Birlikte olduğumuz zamanlar ilişkimiz çok arkadaşçıdır.
16. Kendi istediği mesleği seçmem konusunda beni zorlamıştır.
17. Sevmediğim yemekleri bana yarayacağı düşüncesi ile zorla yedirirdi.
18. Sınavlarda hep üstün başarı göstermemi istemiştir.
19. Kendimi yönetebileceğim yaşlarda bile gittiği her yere beni de götürür, benim evde yalnız kalmamdan kaygılanırdı.
20. Evde bir konu tartışılırken görüşlerimi söylemem için beni teşvik eder.
21. Küçük yaşımdan itibaren ders çalışma ve okuma alışkanlığı kazanmam konusunda bana yardımcı olmuştur.
22. Küçüklüğümde bana yeterince vakit ayırır; parka, sinemaya götürmeyi ihmal etmezdi.
23. Benim gibi bir evladı olduğu için kendini bahtsız hissettiğimi sanıyorum.
24. Okulda başarılı olmam konusunda beni zorlar, düşük not aldığım da beni cezalandırırdı.
25. Beni kendi emellerine ulaştırmak için bir araç olarak kullanırdı.
26. Beni daima yapabileceğimden fazlasını yapmaya zorlar.
27. Paramı nerelere harcadığımı ayrıntılı bir biçimde denetler.
28. Her zaman her işte kusursuz olmam gerektiği inancındadır.
29. Ona yaklaşmak istediğim de bana sıcak bir şekilde karşılık verir.
30. Bana önemli ve değerli bir kişi olduğum inancını aşılamıştır.
31. Cinsellik konusunda karşılaştığım sorunları kendisine anlatmak istediğim de hep ilgisiz kalmıştır.

32. Benim iyiliğimi istediğini, benim için neyin iyi olduğunu ancak kendisinin bileceğini söyler.
33. Her zaman nerede olduğumu ve ne yaptığımı merak eder.
34. İyi bir iş yaptığımda beni övmekten çok daha iyisini yapmam gerektiğini söyler.
35. Cinsel konularda çok tutucu olduğu için onun yanında bu konulara ilgi gösteremem.
36. Aile ile ilgili kararlar alınırken benimde fikrimi öğrenmek ister.
37. Beni olduğum gibi kabul etmiştir.
38. Başkalarına benden daha çok önem verir ve onlara daha nazik davranır.
39. Günlük olaylar hakkında anlattıklarımı ilgi ile dinler ve bana açıklayıcı cevaplar verir.
40. Benimle genellikle sert bir tonda ve emrederek konuşur.